

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Lidija Rom

Regulacija pravil uporabe mobilnih telefonov in
spleta v slovenskih osnovnih šolah

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Lidija Rom

Mentor: red. prof. dr. Vasja Vehovar

Regulacija pravil uporabe mobilnih telefonov in
spleta v slovenskih osnovnih šolah

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

Hvala družini in prijateljem za izkazano podporo.

*Zahvala projektu Safe.si za omogočeno praktično usposabljanje
in pomoč pri empiričnem delu diplomskega dela.*

*Zahvala tudi mentorju red. prof. dr. Vasji Vehovarju za strokovno
pomoč pri izdelavi diplomskega dela.*

Regulacija pravil uporabe mobilnih telefonov in spleta v slovenskih osnovnih šolah

Iz leta v leto se uporaba mobilnih telefonov in spleta med mladimi drastično povečuje. Hkrati s tem hitro upada starostna meja uporabnikov. Raziskave so pokazale, da se mlajši uporabniki hitreje in lažje naučijo uporabe novih informacijsko-komunikacijskih tehnologij, npr. pametnih telefonov. Na žalost je pri mlajših stopnja zavedanja o nevarnostih, ki jih nova informacijsko-komunikacijska tehnologija predstavlja, kot so npr. kraja osebnih podatkov, nadlegovanje, izsiljevanje, bistveno manjša. Ker lahko danes preko pametnih telefonov in javno dostopnih brezžičnih povezav od povsod dostopamo do spleta, je nadzor nad dejavnostmi, ki jih otroci počnejo na spletu, toliko težji. Ker najmlajši uporabniki pametnih telefonov in spleta velik del svojega aktivnega časa preživijo v šoli, je slednja zato odgovorna za njihovo varnost. Ker nas je zanimalo, kako šole v svojih pravilnikih in praksi regulirajo pravila uporabe mobilnih telefonov in spleta, smo v sklopu točke za osveščanja o varni rabi interneta in novih tehnologij Safe.si izvedli raziskavo na slučajnostnem vzorcu 129 slovenskih osnovnih šol. Na podlagi njihovih odgovorov smo dobili realnejši vpogled v to, kako regulirajo uporabo mobilnih telefonov in spleta ter kakšni so njihovi ukrepi v primeru kršenja pravil.

Ključne besede: mobilni telefoni, splet, spletno nadlegovanje, šolska politika, motnje učnega procesa.

Rule regulation of mobile phone and internet usage in Slovenian elementary schools

Year by year, the usage of mobile phones and the internet amongst the young is dramatically increasing, and at the same time, the age limit of users is rapidly decreasing. The fact is, that younger users can learn to use new technologies easier and faster (e.g. smartphones). Unfortunately, awareness of the dangers that new technology represent – like theft of personal data, harassment, and extortion – is significantly lower amongst the young. Because today we can access the internet with smartphones and publicly available wireless connections virtually anywhere, and the supervision of children activity online is more difficult. As the youngest users of smartphones and internet spent a large part of their active time in school, the schools are therefore responsible for their safety. We wanted to know, how schools regulate usage of mobile phones and the internet in their policies and in practice. For that reason, we conducted, together with Safer Internet Centre (Safe.si), a research on a random sample of 129 Slovenian elementary schools. Based on their answers we got a more realistic insight into how schools regulate the usage of mobile phones and the internet and what their actions are in case of breach of the rules.

Keywords: mobile phones, web, cyber-bullying, school policy, disruption of the learning processes.

Kazalo

1	UVOD	10
2	IZZIVI UPORABE MOBILNIH TELEFONOV IN SPLETA MED MLADOSTNIKI	12
2.1	PREDNOSTI IN TVEGANJA UPORABE SPLETA	12
3	PROBLEMI PRI RABI MOBILNIH NAPRAV MED MLADOSTNIKI.....	14
3.1	MOTNJE UČNEGA PROCESA.....	14
3.2	MEDVRSTNIŠKO NASILJE.....	15
3.2.1	<i>Spletno nasilje med mladimi oz. cyber bullying</i>	<i>16</i>
3.2.2	<i>Vrste spletnega nasilja.....</i>	<i>17</i>
3.2.3	<i>Nasilje preko mobilnih telefonov.....</i>	<i>18</i>
3.2.4	<i>Posledice spletnega nasilja.....</i>	<i>19</i>
4	STRATEGIJE VODSTVA ŠOL IN UČITELJEV PRI REGULACIJI UPORABE MOBILNIKOV IN SPLETA.....	19
5	EMPIRIČNA RAZISKAVA.....	20
5.1	VPRAŠALNIK	20
5.2	ANALIZA ZBRANIH PODATKOV.....	21
5.2.1	<i>Osnovne značilnosti respondentov</i>	<i>21</i>
5.2.2	<i>Respondenti glede na funkcijo, ki jo opravljajo na šoli.....</i>	<i>22</i>
5.2.3	<i>Dokumentacija, ki regulira uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije v okviru šole.....</i>	<i>23</i>
5.2.4	<i>Regulacija uporabe mobilnih naprav.....</i>	<i>27</i>
5.2.5	<i>Regulacija uporabe interneta</i>	<i>30</i>
5.2.6	<i>Dostop do interneta.....</i>	<i>33</i>
5.2.7	<i>Ukrepi v primeru kršitve pravil</i>	<i>35</i>
5.2.8	<i>Preprečevanje vrstniškega nasilja na spletu.....</i>	<i>37</i>
6	ZAKLJUČEK	49
7	LITERATURA	51

Kazalo tabel

Tabela 5.1: Vrsta odziva na spletno anketo o regulaciji mobilnih telefonov in interneta v slovenskih šolah v frekvencah in odstotkih.....	21
Tabela 5.2: Velikost šole glede na število učencev v frekvencah in odstotkih.....	22
Tabela 5.3: Status respondenta glede na funkcijo, ki jo opravlja na šoli, v frekvencah in odstotkih.....	23
Tabela 5.4: Prikaz odgovorov na vprašanje, ali ima šola v veljavi pravilnik o sprejemljivi rabi informacijsko-komunikacijske tehnologije (interneta, mobilnih naprav, predvajalnikov ipd.), v frekvencah in odstotkih.....	24
Tabela 5.5: Grafični prikaz odgovorov glede vrste dokumenta, ki ureja področje uporabe informacijsko-komunikacijskih tehnologij v šoli, v frekvencah in odstotkih	25
Tabela 5.6: Odgovori šol glede vrste naprave/informacijsko-komunikacijske tehnologije, ki jo pravilnik regulira, v frekvencah in odstotkih	26
Tabela 5.7: Prikaz odgovorov glede regulacije uporabe mobilnikov z vidika prepovedi v frekvencah in odstotkih	27
Tabela 5.8: Prikaz odgovorov glede dovoljene uporabe mobilnih naprav v frekvencah in odstotkih.....	29
Tabela 5.9: Prikaz odgovorov na vprašanje, na kakšen način je na šoli regulirana uporaba interneta z vidika prepovedi, v frekvencah in odstotkih	30
Tabela 5.10: Prikaz odgovorov na vprašanje, na kakšen način je na šoli regulirana uporaba interneta z vidika dovoljene uporabe, v frekvencah in odstotkih.....	31
Tabela 5.11: Prikaz odgovorov na vprašanje, ali je zaposlenim dovoljeno, da uporabljajo svoje naprave, s katerimi se povežejo na šolsko internetno povezavo, v frekvencah in odstotkih	32
Tabela 5.12: Prikaz odgovorov na vprašanje, ali je učencem dovoljeno, da uporabljajo svoje naprave, s katerimi se povežejo na šolsko internetno povezavo, v frekvencah in odstotkih	33
Tabela 5.13: Prikaz odgovorov glede dostopa do interneta v šoli v frekvencah in odstotkih.....	34
Tabela 5.14: Prikaz odgovorov na vprašanje, kakšni so ukrepi v primeru kršitve določil o uporabi mobilnih telefonov v šoli, v frekvencah in odstotkih.....	35
Tabela 5.15: Prikaz odgovorov na vprašanje, kakšni so ukrepi v primeru kršitve določil o uporabi interneta v šoli, v frekvencah in odstotkih	36
Tabela 5.16: Prikaz odgovorov na vprašanje, ali je v šoli v veljavi politika preprečevanja vrstniškega nasilja, ki obravnava tudi nasilje na spletu, v frekvencah in odstotkih.....	37

Tabela 5.17: Prikaz odgovorov na vprašanje, kako na šoli obravnavajo incidente, povezane z neprimerno rabo informacijsko-komunikacijske tehnologije v šoli, v frekvencah in odstotkih..	38
Tabela 5.18: Prikaz odgovorov na vprašanje, kdo se na šoli ukvarja z obravnavo incidentov, povezanih z neprimerno rabo informacijsko-komunikacijske tehnologije v šolah, v frekvencah in odstotkih.....	39
Tabela 5.19: Prikaz odgovorov na vprašanje, ali so učitelji usposobljeni za ukrepanje, ko gre za spletno vrstniško nasilje, v frekvencah in odstotkih	40
Tabela 5.20: Prikaz odgovorov na vprašanje, ali šola obravnava incidente vrstniškega nasilja na spletu/mobilnikih izven šole, v katere je vpleten njen učenec, v frekvencah in odstotkih	41
Tabela 5.21: Prikaz odgovorov na vprašanje, ali šolski pravilniki obravnavajo tudi pravila slikanja in objavljanja slik zaposlenih in učencev šole, v frekvencah in odstotkih	43
Tabela 5.22: Prikaz odgovorov na vprašanje, kdo je na šoli zadolžen za osveščanje o varni in odgovorni rabi interneta, v frekvencah in odstotkih	44
Tabela 5.23: Prikaz odgovorov na vprašanje, ali šole teme varne in odgovorne rabe interneta vključujejo v pouk, v frekvencah in odstotkih	45
Tabela 5.24: Prikaz odgovorov na vprašanje, pri katerih predmetih oz. dejavnostih so teme varne in odgovorne rabe interneta vključene v pouk, v frekvencah in odstotkih.....	46
Tabela 5.25: Prikaz odgovorov na vprašanje, s čigave strani je določena odločitev za vključevanje teme k pouku, v frekvencah in odstotkih.....	47
Tabela 5.26: Prikaz odgovorov na vprašanje, katere druge aktivnosti morebiti šola izvaja na področju varne in odgovorne rabe informacijsko-komunikacijske tehnologije, v frekvencah in odstotkih.....	48

Kazalo slik

Slika 5.1: Grafični prikaz velikosti sodelujočih šol glede na število učencev	22
Slika 5.2: Grafični prikaz statusov respondentov glede na funkcijo, ki jo opravljajo na šoli	23
Slika 5.3: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, ali ima šola v veljavi pravilnik o sprejemljivi rabi informacijsko-komunikacijske tehnologije (interneta, mobilnih naprav, predvajalnikov ipd.)	24
Slika 5.4: Grafični prikaz odgovorov glede vrste dokumenta, ki ureja področje uporabe informacijsko-komunikacijskih tehnologij v šoli	25
Slika 5.5: Grafični prikaz odgovorov glede vrste naprave/informacijsko-komunikacijske tehnologije, ki jo pravilnik regulira.....	26
Slika 5.6: Grafični prikaz regulacije uporabe mobilnikov z vidika prepovedi.....	28
Slika 5.7: Grafični prikaz odgovorov glede dovoljene uporabe mobilnih telefonov	29
Slika 5.8: Prikaz odgovorov na vprašanje, na kakšen način je na šoli regulirana uporaba interneta z vidika prepovedi	30
Slika 5.9: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, na kakšen način je na šoli regulirana uporaba interneta z vidika dovoljene uporabe	31
Slika 5.10: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, ali je zaposlenim dovoljeno, da uporabljajo svoje naprave, s katerimi se povežejo na šolsko internetno povezavo.....	32
Slika 5.11: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, ali je učencem dovoljeno, da uporabljajo svoje naprave, s katerimi se povežejo na šolsko internetno povezavo.....	33
Slika 5.12: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje glede dostopa do interneta v šoli	34
Slika 5.13: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, kakšni so ukrepi v primeru kršitve določil o uporabi mobilnih telefonov v šoli	35
Slika 5.14: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, kakšni so ukrepi v primeru kršitve določil o uporabi interneta v šoli.....	36
Slika 5.15: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, ali je na šoli v veljavi politika preprečevanja vrstniškega nasilja, ki obravnava tudi nasilje na spletu	37
Slika 5.16: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, kako šole obravnavajo incidente, povezane z neprimerno rabo informacijsko-komunikacijske tehnologije v šolah	38
Slika 5.17: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, kdo se na šoli ukvarja z obravnavo incidentov, povezanih z neprimerno rabo informacijsko-komunikacijske tehnologije v šolah...	39
Slika 5.18: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, ali so učitelji usposobljeni za ukrepanje, ko gre za spletno vrstniško nasilje.....	40

Slika 5.19: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, ali šola obravnava incidente vrstniškega nasilja na spletu/mobilnikih izven šole, v katere je vpleten njen učenec	41
Slika 5.20: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, ali šolski pravilniki obravnavajo tudi pravila slikanja in objavljanja slik zaposlenih in učencev šole	43
Slika 5.21: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, kdo na šoli je zadolžen za osveščanje o varni in odgovorni rabi interneta	44
Slika 5.22: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, ali šole teme varne in odgovorne rabe interneta vključujejo v pouk.....	45
Slika 5.23: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, pri katerih predmetih oz. dejavnostih so teme varne in odgovorne rabe interneta vključene v pouk.....	46
Slika 5.24: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, s čigave strani je določena odločitev za vključevanje teme k pouku.....	47
Slika 5.25: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, katere druge aktivnosti morebiti šola izvaja na področju varne in odgovorne rabe informacijsko-komunikacijske tehnologije	48

1 Uvod

V zadnjih letih se je močno povečala uporaba mobilnih telefonov, pri čemer je njihova prvotna funkcija (klicanje, pošiljanje SMS-sporočil in fotografiranje) dobila novo razsežnost, in sicer mobilno dostopanje do spleta. S tovrstnim dostopom smo uporabniki posledično izpostavljeni številnim nevarnostim, kot so npr. nadlegovanje, izsiljevanje, kraja osebnih podatkov in podobno. Vse navedeno je še posebej aktualno med mladimi (Petek in Rom 2016).

Na podlagi podatkov raziskave EU Kids Online (Lobe in Muha v Petek in Rom 2016) lahko ugotovimo, da so slovenski otroci (stari med devet in šestnajst let) v primerjavi z otroki iz ostalih evropskih držav nadpovprečno spletno omreženi, hkrati je tudi ozaveščenost otrok o varni in odgovorni rabi spleta pri nas precej visoka. Vendar to še ne pomeni, da se v tem pogledu ne pojavljajo problemi in izzivi. Mednje nedvomno sodi regulacija uporabe mobilnih naprav v šolah.

V tem okviru smo se odločili, da bomo izvedli raziskavo v slovenskih osnovnih šolah, z namenom ugotoviti, kako osnovne šole v svoji dokumentaciji regulirajo uporabo mobilnih telefonov in spleta v času, ko so učenci pod njihovim nadzorom. Zanima nas, kakšne strategije šole uporabljajo pri omejevanju in nadziranju uporabe mobilnih telefonov in spleta (Petek in Rom 2016), ali so na šolah v veljavi pravila o sprejemljivi rabi informacijsko-komunikacijske tehnologije (mobilnih telefonov in interneta) ali pa morda slednjo popolnoma prepovedujejo. Če da, kako? Zanima nas tudi, kakšne so sankcije v primeru kršitve prepovedi in ali se odločajo za drugačno alternativo in v učni proces vključujejo uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije.

Šole pogosto, poleg restriktivne regulacije sprejemljive rabe informacijsko-komunikacijske tehnologije s pomočjo zastavljenih šolskih pravilnikov, učence preventivno ozaveščajo o varni in odgovorni uporabi mobilnih telefonov in spleta. Z ozaveščanjem poskrbijo, da so učenci informirani o posledicah neodgovornega/nepremišljenega deljenja osebnih podatkov in slik ter nevarnostih, ki jih predstavljajo spletne zlorabe (Petek in Rom 2016).

Mladi večino svojega časa preživijo v virtualnem svetu – »online« in ne več toliko v fizičnem/realnem svetu – »offline«, kar pomeni, da so se tegobe, ki so jih mladostniki običajno doživljali »offline«, sedaj preselile v njihova »online« življenja. Med mladimi je najpogostejša tegoba medvrstniško nasilje. Večina od nas je bila vsaj enkrat v življenju del medvrstniškega nasilja; lahko kot žrtev, napadalec in/ali opazovalec, a ni nujno, da se je tega zavedala. Pri

tradicionalnem medvrstniškem nasilju se je lahko žrtev umaknila pred napadalcem na varno – v domače okolje. Kot je bilo že omenjeno, se je veliko življenj mladostnikov preselilo s »šolskega igrišča« na različna spletna družabna omrežja, zato je smiselno, da namenimo pozornost medvrstniškemu nasilju, ki se odvija na spletu in preko mobilnih telefonov. V povezavi s tem se odpirajo nova vprašanja: Kakšne vrste poznamo? Kako ga prepoznamo? Kakšne posledice pušča spletno nasilje za sabo? Našteta vprašanja so ključna in na njih želimo odgovoriti v poglavju medvrstniškega nasilja.

V teoretičnem delu diplomskega dela s pomočjo pregleda različnih virov predstavljamo, s kakšnim namenom mladi v Sloveniji uporabljajo mobilne naprave in splet ter kakšne prednosti in nevarnosti predstavljajo nove informacijsko-komunikacijske tehnologije za vse uporabnike (ne le za mlade). Mobilna telefonija in splet sta pomembna elementa v življenju mladih, dajeta jim občutek dostopnosti, povezanosti in pripadnosti ter predstavljata njihov družbeni status med vrstniki. Zato si ne predstavljajo, da bi lahko preživeli samo trenutek brez njiju. Takšen način mišljenja mladih se ne spremeni niti takrat, ko del svojega aktivnega časa preživijo v šoli, kjer pa v večini primerov mobilni telefoni predstavljajo moteč dejavnik, ki prekinja sam potek učnega procesa. A to ni edini negativni vidik uporabe informacijsko-komunikacijskih tehnologij med mladimi.

Strategije šol pri regulaciji pravil uporabe mobilnih telefonov in spleta so ključnega pomena pri zagotavljanju varnosti mladostnikov pri uporabi. Zato nas zanima, kakšnih strategij se šole poslužujejo oziroma bi bilo zaželeno, da se jih.

V empiričnem delu naloge so predstavljeni podatki spletne ankete, ki je bila poslana slučajnostnemu vzorcu 129 osnovnih šol – anketo je izpolnilo 57 šol. Vprašalnik je bil sestavljen iz šestih tematskih sklopov: 1) uporaba pravilnika o sprejemljivi uporabi informacijsko-komunikacijske tehnologije v šoli/vrsta dokumentacije, ki ureja to področje, 2) regulacija uporabe mobilnih telefonov v šoli (prepovedi, dovoljena uporaba), 3) regulacija uporabe interneta v šoli (prepovedi, dovoljena uporaba), 4) ukrepi v primeru kršitve pravil uporabe mobilnih telefonov in interneta, 5) preprečevanje vrstniškega nasilja na spletu in 6) ozaveščanje o varni rabi interneta v šoli. S pomočjo analiziranih podatkov dobimo natančnejši vpogled v to, kako in s katerimi dokumenti šole regulirajo pravila uporabe mobilnih telefonov v času pouka (Petek in Rom 2016).

2 Izzivi uporabe mobilnih telefonov in spleta med mladostniki

V zadnjih nekaj desetletjih si ne znamo predstavljati življenja brez navzočnosti mobilnega telefona in spleta. Postala sta ključna elementa v našem vsakdanu, tako na poslovni kot tudi zasebni ravni. Prvotne funkcije mobilnega telefona so bile klicanje, pošiljanje kratkih tekstovnih sporočil in koledar, v naslednji fazi sta jim bili pridruženi funkciji fotografiranja in snemanja videoposnetkov. Mobilni telefon, ki ga poznamo danes, nam omogoča preprosto dostopanje do svetovnega spleta. Slednje nam omogoča, da smo v neprestani povezavi z virtualnim svetom. Omogoča nam preprosto dostopanje in deljenje informacij na spletu, dostopanje do družabnih omrežij itd.

V raziskavi Mladi na netu (2011), v kateri je sodelovalo 691 otrok in mladostnikov med 8. in 19. letom, ugotavljajo, da kar 70 % otrok in mladostnikov uporablja splet dnevno in da kar 63 % od njih do spleta dostopa preko mobilnega telefona. Kar 73 % otrok in mladostnikov, ki so sodelovali v raziskavi, do spleta dostopa tudi preko računalnikov v šoli. Sami se smatrajo za spretnne uporabnike spleta – 51 % anketiranih meni, da so povprečno spretni, 25 % pa, da so nadpovprečno spretni uporabniki spleta (Lobe in Muha 2011).

Otroci in mladostniki splet uporabljajo za različne namene: najpogosteje ga uporabljajo za obiskovanje spletnih strani družabnih omrežij – dnevno 41 % vprašanih, 60 % vprašanih večkrat tedensko. Pogosto obiskujejo tudi strani z zabavno vsebino (slike in videi) (56 % vprašanih jih obiskuje večkrat tedensko) in spletne strani z glasbeno vsebino (51 % vprašanih), filmsko vsebino (32 % vprašanih) ter spletne strani za igranje iger (21 % vprašanih). Med manj pogoste aktivnosti na spletu med mladimi spadata nakupovanje preko spleta in pisanje blogov (Lobe in Muha 2011).

2.1 Prednosti in tveganja uporabe spleta

Tako kot vsaka nova informacijsko-komunikacijska tehnologija ima tudi splet svoje prednosti in slabosti. Livingstone (2011) predstavi prednosti spleta, kot so lažji dostop do informacij, izobraževalnega gradiva, zabavnih strani, vzdrževanje stikov med prijatelji, spletno nakupovanje, družbena in politična participacija ipd. Mladi na spletu najpogosteje dostopajo do družabnih omrežij (Facebook, Myspace, LinkedIn ipd.) z namenom ohranjanja stikov s sošolci/znanci in spoznavanja novih ljudi. Uporabljajo tudi spletne programe za takojšnje

sporočanje, ki omogočajo lažjo, hitrejšo in predvsem cenejšo obliko komunikacije (Livingstone 2011).

Poleg vseh naštetih prednosti, ki nam jih prinašata splet in mobilna telefonija, oba akterja s sabo prinašata tudi marsikatero tveganje, na katerega marsikdaj hitro pozabimo ali nanj nismo pozorni, dokler ni prepozno.

Najpogostejša tveganja in nevarnosti, na katere naletimo pri uporabi spleta, so:

- **Spletno nasilje/nadlegovanje – ang. cyberbullying** – gre za uporabo informacijsko-komunikacijskih tehnologij (mobilnih telefonov in spleta) z namenom namernega, ponavljajočega se sovražnega obnašanja posameznika ali skupine posameznikov do drugega sovrstnika ali skupine teh (Becta v Šterk 2008).

Spletno nasilje se lahko izvaja na različne načine: pošiljanje žaljivih SMS-sporočil ali groženj, ustvarjanje lažnega profila na družabnih omrežjih z namenom ponižanja žrtve, postavitve lažne spletne strani in blogov, pošiljanje spornih slik in/ali video posnetkov, kraja gesel, ankete o (ne)priljubljenosti posameznikov, razpošiljanje virusov, neprimernih in/ali neželenih vsebin (ang. spam) ipd.

Spletno nasilje je nevarno predvsem zato, ker se žrtev pred njim ne more skriti, saj se dogaja 24 ur na dan, sedem dni na teden, ne glede na to, kje se žrtev nahaja.

Poznamo dva tipa spletnega nasilja, in sicer: **neposredno spletno nasilje**, pri katerem nasilnež pošilja žaljiva sporočila in grožnje direktno žrtvi, in **posredno spletno nasilje**, pri katerem se nasilje izvaja preko posrednikov in žrtev ne dobi neposredno groženj in žaljivih sporočil (Informacijski pooblaščenec 2009).

- **Seksting – ang. sexting** – gre za pošiljanje razgaljenih ali golih fotografij preko sporočil med vrstniki. To početje je najznačilnejše med najstniki. Pošiljanje tovrstnih sporočil se jim zdi zabavno in s tem početjem iščejo pozornost, potrditev. Pogosto se ne zavedajo, da ima takšno početje tudi negativne posledice, saj pošiljatelj takšnih fotografij v trenutku, ko jih pošlje nekomu drugemu, izgubi popoln nadzor nad fotografijo. V veliko primerih se čez čas te fotografije razširijo med vrstniki, v najslabšem primeru pa se fotografija pojavi na spletu, z namenom maščevanja in/ali izsiljevanja žrtve (Knorr v Stopar 2014).

Širjenje tovrstnih fotografij – ko govorimo o slikah mladoletnih oseb – preko mobilnih telefonov ali spleta se smatra za kaznivo dejanje širjenja otroške pornografije, kar se lahko kaznuje z zaporno kaznijo od šest mesecev do osem let (176. člen KZ-1) (Spletno oko 2016).

- **Zlorabe osebnih podatkov:**

- **Ribarjenje podatkov – ang. phishing** – se zgodi, ko uporabniki spleta na lažnih spletnih straneh zaupajo svoje osebne podatke (naslov, podatke o kreditnih karticah, uporabniška imena, gesla, digitalna potrdila ipd.) (Informacijski pooblaščenec 2016).
- **»Pharming« napadi** – gre za bolj tehnični napad, ki je usmerjen predvsem na napade strežnikov in/ali posameznih datotek, ki se nahajajo na posameznikovem računalniku (Informacijski pooblaščenec 2016).
- **Nezaželena elektronska pošta – ang. spam** – gre za reklamna sporočila, kjer nam ponujajo izdelke/storitve vprašljive kakovosti (SI-CERT 2016).
- **Virusi in druge grožnje** – gre za program, ki še širi preko računalnikov in onemogoča njihovo normalno delovanje. Namen virusov je, da poškodujejo ali izbrišejo datoteke z računalnika. Širijo se preko datotek v elektronski pošti, s pošiljanjem neposrednih sporočil ali prenašanjem piratskih programov s spleta. Poznamo tudi t. i. **črve**; pri tem gre za računalniške kode, ki se širijo same preko elektronske pošte, ko je ta aktivirana. **Trojanski konj** je programska oprema, ki je shranjena v drugih programih in nepridipravom omogoča, da imajo popoln nadzor nad našim računalnikom (Stopar 2014).
- **Posnetki spolnih zlorab otrok** – gre za kakršnokoli upodobitev spolnega izkoriščanja mladoletne osebe – slikovno, pisno ali video gradivo –, ki se osredotoča na spolno vedenje otroka ali prikazovanje njegovih spolnih organov in ga smatramo za kaznivo dejanje (Spletno oko 2016).

3 Problemi pri rabi mobilnih naprav med mladostniki

3.1 Motnje učnega procesa

Motnje učnega procesa se lahko izvajajo na različne načine. Najpogosteje pomislimo na klepetanje med učenci, ropotanje s predmeti, spuščanje neprimernih zvokov, prehranjevanje in uživanje pijač med učnim procesom, sprehajanje in podobno (Hubell in Hubell v Ali in Gracey 2013). Tem motečim elementom zadnje čase pogosto dodajamo tudi mobilne telefone in ostale informacijsko-komunikacijske tehnologije (Seidman v Ali in Gracey 2013), zato je uporaba mobilnih naprav in spleta v šolskih pravilnikih največkrat prepovedana oziroma je dovoljena, ko jo dovoli izvajalec učnega procesa, torej pedagog.

Uporaba mobilnih naprav v času učnega procesa ne moti le pozornosti posameznika, ki jo uporablja, temveč tudi izvajalca učnega procesa in ostale udeležence. Seveda se učenci navadno tega ne zavedajo (Burns in drugi 2010).

Mobilne naprave so v učilnici po večini obravnavane kot moteče zaradi morebitnega zvonjenja, igranja igrice, pisanja sporočil, slikanja in/ali snemanja, posredovanja odgovorov tekom izpita ipd. (Campbell 2006).

Uporaba informacijsko-komunikacijskih tehnologij za inovativnejši učni proces

Ob samem pregledu večje količine šolskih pravilnikov osnovnih šol, ki so nam dostopni preko spleta, ugotovimo, da večina šol v dokumentih omejuje uporabo mobilnih naprav v času učnega procesa oziroma odločitev o uporabi slednjih prepušča pedagogu. V primerih, ko pedagog prepove uporabo mobilne naprave, podzvestno zmanjša odgovornost glede zagotavljanja varnosti in zasebnosti pri njeni uporabi. Obstaja pa tudi možnost, da so pedagogi slabo seznanjeni z uporabo tovrstne informacijsko-komunikacijske tehnologije in se ji zato raje izognejo.

Zavedati se moramo, da uporaba tovrstnih naprav lahko pripomore k večji inovativnosti učnega procesa in takšen način dela med mladimi poveča zanimanje zanj. Mobilne naprave učencem omogočajo, da lahko v času pouka lažje in hitreje poiščejo podatke/informacije za potrebe učnega procesa, brskajo po spletnih virih in se s tem naučijo, kako prepoznati relevantne vire zanje; svoje delo lahko dokumentirajo in ga predstavljajo na zanimivejše načine. S takim pristopom lahko pedagogi zagotovijo večjo stopnjo interesa za sodelovanje med učenci.

3.2 Medvrstniško nasilje

Eno prvih definicij o medvrstniškem nasilju, ki so jo uporabljali mnogi raziskovalci, je postavil Dan Olweus (1994). Pravi, da *»o medvrstniškem nasilju govorimo takrat, kadar je neki učenec v daljšem časovnem obdobju večkrat izpostavljen agresivnemu trpinčenju oziroma negativnim dejanjem, katerega nad njim izvaja vrstnik ali skupina vrstnikov«* (Olweus v Pečjak 2014).

Skozi čas je bila definicija dopolnjena s strani različnih raziskovalcev; Smith in Ananiadou (2003) ter Sullivan (2011) na primer dodajajo, da gre pri medvrstniškem nasilju za namerno in zavestno dejanje, manipulativno vedenje, ki ni nujno, da se izvaja nad eno osebo; izvaja se nad šibkejšimi vrstniki (fizično, psihično ali socialno šibkejšimi) (Pečjak 2014).

Poznamo različne vrste medvrstniškega nasilja, in sicer Sullivan (2011) navaja naslednje kategorije:

- **Fizično nasilje – direktno nasilje ali agresija** (pretepi s poškodbami, namerno brcanje, odrivanje, lasanje, grizenje, namerno poškodovanje posameznika ali njegove lastnine).
- **Psihično nasilje – posredno nasilje ali agresija** (slednje ima dve ravni: **verbalno nasilje** – žaljivke s spolno in/ali socialno vsebino, širjenje neresničnih govoric oziroma ruminacija, grožnje, izsiljevanje, hujskanje, poniževanje itd. – in **neverbalno nasilje** – različne žaljive geste so štete kot direktno neverbalno nasilje; namenska osamitev, ignoriranje itd. Z drugimi besedami – socialna izključitev se smatra kot indirektno neverbalno nasilje ali odnosno/relacijsko nasilje).

Skozi nadaljnje raziskovanje tega področja različni avtorji dodajo še dve bolj specifični kategoriji medvrstniškega nasilja (Pečjak 2014):

- **Spolno nasilje** (otipavanje in spolno nadlegovanje), ki ga smatramo kot fizično in psihično nasilje.
- **Spletno nasilje ali cyber bullying** (širjenje neresničnih informacij, grožnje, razpošiljanje žaljivih slik/video posnetkov po spletu); smatramo ga kot vrsto psihičnega nasilja, čigar namen je nekoga ponižati.

3.2.1 Spletno nasilje med mladimi oz. cyber bullying

Če smo o medvrstniškem nasilju pred časom govorili, da se dogaja le v šoli in na šolskem igrišču, se z razvojem informacijsko-komunikacijske tehnologije njegov prostor dogajanja hitro širi. Tako lahko mladostniki svoje vrstnike nadlegujejo preko mobilnih telefonov (SMS- in MMS-sporočil, klicev, aplikacij za pošiljanje sporočil – Viber, Facebook messenger, Snapchat itd.) in spleta, kar napadalcem omogoča neprekinjen dostop do žrtve tudi izven šole.

Tako kot običajno medvrstniško nasilje se lahko tudi spletno izvaja **neposredno** – pri slednjem je žaljivo sporočilo ali grožnja poslano oziroma poslana direktno od nasilneža do žrtve. Lahko se izvaja tudi **posredno**; v tem primeru se dejanski nasilnež izdaja za žrtev in ostalim pošilja sovražna sporočila, kar privede do obtožujočih odzivov prejemnikov. V obeh primerih je nasilnež **anonimen** – to mu omogoča nova informacijsko-komunikacijska tehnologija, kar posledično pomeni, da v primeru, ko nasilneževe identitete ni mogoče izslediti, ta ne nosi odgovornosti za svoja dejanja in ne čuti nobenih posledic. Zato v večini primerov nadaljuje s svojim ravnanjem (Pečjak 2014).

Zaskrbljujoče je dejstvo, da se pri spletnem nasilju delež nasilnežev z leti povečuje in ne zmanjšuje kot pri tradicionalnem medvrstniškem nasilju (Smith s sodelavci 2008).

Smith (2008) še ugotavlja, da se spletno nasilje od tradicionalnega medvrstniškega nasilja razlikuje po določenih značilnostih. In sicer (Smith v Slonje 2012):

- spletno nasilje zahteva od nasilneža določeno stopnjo informacijske pismenosti (za zakritje svoje identitete),
- ker gre za posredni način nasilja preko informacijsko-komunikacijske tehnologije, nasilnež ostane skrit pred očmi drugih,
- nasilnež ni priča žrtvene reakcije, zato ne čuti moralne obveze po prenehanju trpinčenja,
- velikost občinstva pri spletnem nasilju je veliko večja kot pri tradicionalnem, kar žrtev privede do prepričanja, da se vsi uporabniki zavedajo ponižanja, ki ga je žrtev doživela,
- žrtev izgubi varen prostor, kamor se zateče pred nasiljem (pri tradicionalnem nasilju je to po navadi dom), saj lahko nasilnež nenehno dostopa do žrtve – 24 ur na dan, sedem dni v tednu.

Zaradi teh značilnosti je spletno nasilje še toliko nevarnejše, saj se mu je težko izogniti, prekiniti in odkriti napadalca.

Raziskovalca Ybarra in Mitchel (2004) pri svojem raziskovanju prideta do ugotovitve, da so nasilneži v spletnem nasilju pogosto dejansko žrtve v tradicionalnem nasilju. S takim ravnanjem naj bi namreč izravnali svoj položaj in se tudi maščevali svojim napadalcem (Ybarra in Mitchel v Pečjak 2014).

3.2.2 Vrste spletnega nasilja

Tako kot pri tradicionalnem medvrstniškem nasilju govorimo o različnih vrstah nasilja, lahko tudi spletno nasilje razdelimo na več različnih vrst. Lahko ga izvajamo preko različnih medijev (mobilnega telefona, SMS-sporočil, orodij za pošiljanje sporočil – Viber, MSN, Google Talk, elektronske pošte, forumov, družabnih omrežij, spletnih klepetalnic itd.) in z različnimi nameni (napad žrtve brez opazovalcev, ponižanje žrtve pred ostalimi uporabniki medija, izsiljevanje, zloraba identitete žrtve, širjenje laži, prevara, izključitev in še drugi nameni). Poznamo naslednje tipe spletnega nasilja (Marees in Petermann 2012):

- **spletno nadlegovanje/zasledovanje (ang. cyberstalking)** – neprestano pošiljanje žaljivih sporočil ali celo sporočil z grožnjo fizičnega nasilja, kar privede do tega, da se žrtev ne počuti varno,

- **izključitev** – za to vrsto nasilja gre takrat, ko je ena oseba namenoma izključena iz skupine na spletu/skupinskega pogovora ali spletnega foruma,
- **prevara** – ko nasilnež prevara žrtev z obljubo, da bo na primer neko sliko ali video posnetek žrtev poslala samo nasilnežu, ta pa jo po prejetju deli z ostalimi vrstniki ali jo v najslabšem primeru objavi na spletu, kjer je dostopna vsem uporabnikom,
- **očrnitev** – govorimo takrat, ko se o žrtvi širijo neresnične informacije ali ko nasilnež zlorabi žrtvino identiteto za namen žaljenja tretje osebe,
- **»outing«** – gre za javno objavljane informacij, slike ali videa z namenom osramotitve žrtve.

Nove vrste spletnega nasilja se bodo skozi leta še pojavljale zaradi novih informacijsko-komunikacijskih tehnologij, ki bodo razvite, in zaradi novih pristopov, ki jih bodo mladostniki uporabljali za trpinčenje svojih vrstnikov.

3.2.3 Nasilje preko mobilnih telefonov

Med nove oblike medvrstniškega nasilja uvrščamo tudi nasilje, ki se izvaja preko mobilnih telefonov. Mobilni telefon nam daje občutek neprestane povezanosti, dosegljivost, varnost, svobodo in anonimnost.

Ker se mobilne telefone tako kot internet v veliko primerih uporablja v negativne/škodljive namene, lahko na podlagi dosedanjih raziskav definiramo štiri vrste nasilja preko mobilnih telefonov (Bačun 2012):

- **Posnetki, narejeni s pomočjo mobilnih telefonov – ang. happy slapping** – gre za razpošiljanje realnih posnetkov nasilja med vrstniki.
- **Nasilni in pornografski posnetki s spleta** – gre za nalaganje tovrstnih vsebin s spleta na mobilni telefon in nadaljnje razpošiljanje teh posnetkov med vrstnike preko mobilnih telefonov.
- **Mobilno nadlegovanje** – gre za nadlegovanje žrtve preko SMS-sporočil in klicev.
- **Seksting – ang. sexting** – gre za pošiljanje golih fotografij ali posnetkov preko MMS-sporočil.

3.2.4 Posledice spletnega nasilja

Tako kot pri vseh ostalih vrstah nasilja žrtev utrpi posledice tudi pri spletnem nasilju, le da so te nekoliko drugačne in v večini primerov tudi zaskrbljujoče. Omenili smo že, da je žrtev spletnega nasilja zaradi informacijsko-komunikacijskih tehnologij v nenehni nevarnosti izvajanja nasilja – ne glede na to, kje se nahaja. Zato je pritisk na žrtev pri spletnem nasilju toliko večji kot pri tradicionalnih vrstah nasilja, kar privede tudi do toliko večjih posledic. Hawker in Boulton (2000) sta v svoji raziskavi poudarila, da se pri žrtvah spletnega nasilja pojavljajo znaki depresije, osamljenosti, nizka družbena podoba posameznika, nizka samopodoba, tesnobe. Vse te posledice lahko privedejo do nizke stopnje mentalnega zdravja žrtve in v veliko primerih tudi do samomorilnih misli ali celo samomora. Posledice nizke stopnje mentalnega zdravja se kažejo tudi v pogostejšem izostajanju od pouka in nizki uspešnosti na akademskem področju.

4 Strategije vodstva šol in učiteljev pri regulaciji uporabe mobilnikov in spleta

Zavedati se moramo, da tudi ko se spletno nasilje ne izvaja v času šole oziroma na šolskem območju, so posledice lahko opazne pri uspešnosti posameznika v šoli. Depresija, tesnoba, nizka samopodoba posameznika in podobni faktorji namreč vplivajo na uspešnost pri opravljanju šolskih obveznosti, pojavlja se pogostejša odsotnost od pouka. Tudi pri opravljanju obveznosti v skupini pride do izogibanja ali neaktivnosti posameznika v skupini.

Naloga šole oziroma zaposlenih v njej je, da vsem učencem zagotavlja oz. zagotavljajo kvalitetno izobraževalno okolje. Problem se pojavi, ko zaposleni na šoli niso podučeni, kako v primeru spletnega nasilja ukrepati, ali še hujše, kako ga sploh zaznati (Shariff v Bhat 2008).

Li (2006) v raziskavi izpostavi, da se morajo šole zavedati, kako pomembno je izobraževati zaposlene o spletnem nasilju in strategijah uspešnega reševanja tega fenomena (Bhat 2008).

Pomembno je tudi, da izobražujemo učence o tej temi in jim predstavimo, kakšne posledice prinesejo nepremišljene aktivnosti na spletu in kako se ubraniti v primeru napada (kako se odzvati, koga prositi za pomoč ipd.). Treba je vzpostaviti prepričanje, da je boj proti spletnemu nasilju pravilo na šoli. Učitelji morajo neprestano nadzorovati uporabo računalnikov in mobilnih telefonov v šoli. V primeru prijave spletnega nasilja v šoli je potrebno takojšnje ukrepanje, v katerega je treba vključiti naslednje akterje: žrtev/-e, napadalca/-e, učitelje in strokovne delavce,

žrtvine in napadalčeve starše. O ukrepih v primeru spletnega nasilja je treba neprestano razmišljati in ne šele takrat, ko se pojavi prijava (Hinduja in Patchin v Jan 2013).

Tudi starši so pomemben člen te skupnosti, zato je primerno, da se tudi njih izobražuje na tem področju. Starši se morajo zavedati, da je njihova naloga nadzorovanje otrokovih aktivnosti na spletu in da se o tem z njimi odkrito pogovarjajo (Shariff v Bhat 2008).

Starši morajo s svojim otrokom vzpostaviti odkrit odnos glede uporabe spleta in mobilnih telefonov in s tem zagotoviti, da se otrok zaveda, da se ob pojavu spletnega nasilja lahko obrne po pomoč na svoje starše brez strahu, da bo še dodatno kaznovan. Starši naj svojo programsko opremo prilagodijo namenu starševskega nadzora za lažji pregled otrokovih spletnih aktivnosti (Hinduja in Patchin v Jan 2013).

Odličen primer je organizacija i-SAFE, ki o spletnem nasilju izobražuje najstnike, ki nato pridobljeno znanje podajajo svojim vrstnikom. Mladi se o svojih problemih lažje pogovarjajo s svojimi vrstniki kot s starši ali učitelji (i-safe.org).

V Sloveniji se z izobraževanjem učencev, staršev in učiteljev o varni rabi interneta ukvarjajo naslednje organizacije in projekti: projekt Center za varnejši internet – točka za osveščanja o varni rabi interneta in novih informacijsko-komunikacijskih tehnologij SAFE.SI, Varniinternet.si in B2 – šola internetne samoobrambe (Dugar 2014).

5 Empirična raziskava¹

5.1 Vprašalnik

Za namen raziskovanja regulacije pravil uporabe mobilnih telefonov in spleta v slovenskih osnovnih šolah smo oblikovali slučajnostni vzorec, s katerim smo zagotovili, da ima vsaka slovenska šola s seznama osnovnih šol v Republiki Sloveniji enako možnost, da je zajeta v raziskavo. V vzorec smo zajeli 129 osnovnih šol z omenjenega seznama, ki obsega 452 šol in je dostopen na spletni strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije, in smo ga oblikovali s pomočjo statističnega programa SPSS, kjer smo postavili pogoj, da se iz vsake od dvanajstih slovenskih regij izbere 30 % šol. Izbranim šolam je bilo poslano elektronsko vabilo na elektronski naslov svetovalne službe. Vabilo je bilo poslano le enkrat, in sicer 18. 1. 2016 (Petek in Rom 2016).

¹ Raziskavo sem izvedla kot soavtorica Ajdi Petek pri točki za osveščanje o varni rabi interneta in novih tehnologij Safe.si jeseni 2015. Podatki so bili predstavljeni na seminarju za vodstvene delavce šol februarja 2016 na Gospodarski zbornici Slovenije v okviru Dneva varne rabe interneta in so objavljeni na spletni strani www.safe.si.

Anketa je sestavljena iz več tematskih sklopov:

- 1) Uporaba pravilnika o sprejemljivi uporabi informacijsko-komunikacijske tehnologije v šoli/vrsta dokumentacije, ki ureja to področje.
- 2) Regulacija uporabe mobilnih telefonov v šoli (prepovedi, dovoljena uporaba).
- 3) Regulacija uporabe interneta v šoli (prepovedi, dovoljena uporaba).
- 4) Ukrepi v primeru kršitve pravil uporabe mobilnih telefonov in interneta.
- 5) Preprečevanje vrstniškega nasilja na spletu.
- 6) Ozaveščanje o varni rabi interneta v šoli.

Spletno anketo je med obdobjem od 18. 1. do 29. 1. 2016 od 129 šol iz dvanajstih različnih slovenskih regij, ki jim je bilo poslano elektronsko sporočilo z vabilom k sodelovanju v anketi, izpolnilo 57 predstavnikov šol. Anketo je tako vsaj delno izpolnilo 44 % šol, ki jim je bilo vabilo posredovano. Vzorec predstavlja dobro sedmino vseh osnovnih šol v Sloveniji (452) (Petek in Rom 2016).

5.2 Analiza zbranih podatkov

5.2.1 Osnovne značilnosti respondentov

Tabela 5.1: Vrsta odziva na spletno anketo o regulaciji mobilnih telefonov in interneta v slovenskih šolah v frekvencah in odstotkih

Kumulativni status	Frekvenca	Odstotek
Poslano e-poštno vabilo	129	100 %
Klik na nagovor	69	54 %
Klik na anketo	63	49 %
Začetno izpolnjena anketa	59	46 %
Delno izpolnjena anketa	57	44 %
Končana anketa	49	38 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Naš vzorec sestavljajo manjše šole, anketo je namreč izpolnilo **29 šol, ki jih obiskuje 400 učencev ali manj**, kar predstavlja dobro polovico vseh sodelujočih šol. 39 % šol je takšnih, ki jih obiskuje med 401 in 800 učencev, 11 % je večjih, z več kot 800 učenci. Anketo so

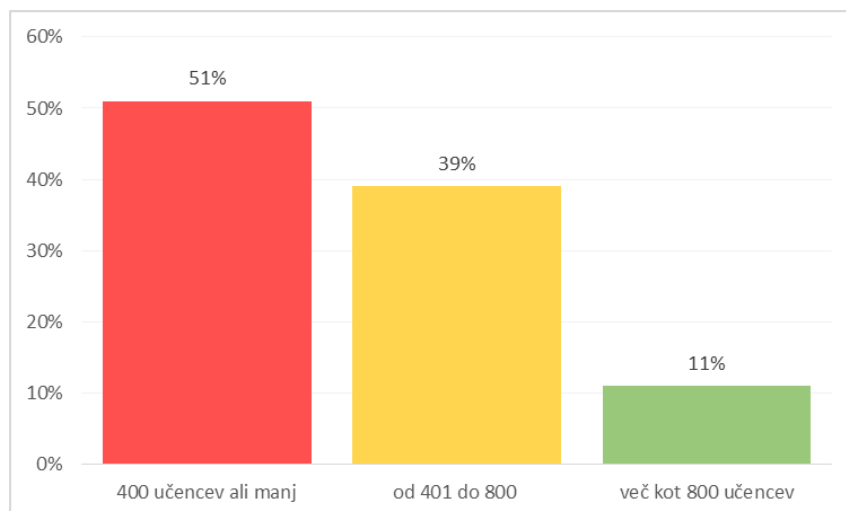
izpolnile predvsem manjše in srednje velike šole, med šolami glede velikosti ni posebnih razlik, zato v nadaljevanju obravnavamo vse sodelujoče šole skupaj, ne glede na velikost (Petek in Rom 2016).

Tabela 5.2: Velikost šole glede na število učencev v frekvencah in odstotkih

Število učencev na šoli	Število šol	Odstotek
400 učencev ali manj	29	51 %
Od 401 do 800	22	39 %
Več kot 800 učencev	6	11 %
Skupaj	57	100 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.1: Grafični prikaz velikosti sodelujočih šol glede na število učencev

Vir: Petek in Rom (2016)

5.2.2 Respondenti glede na funkcijo, ki jo opravljajo na šoli

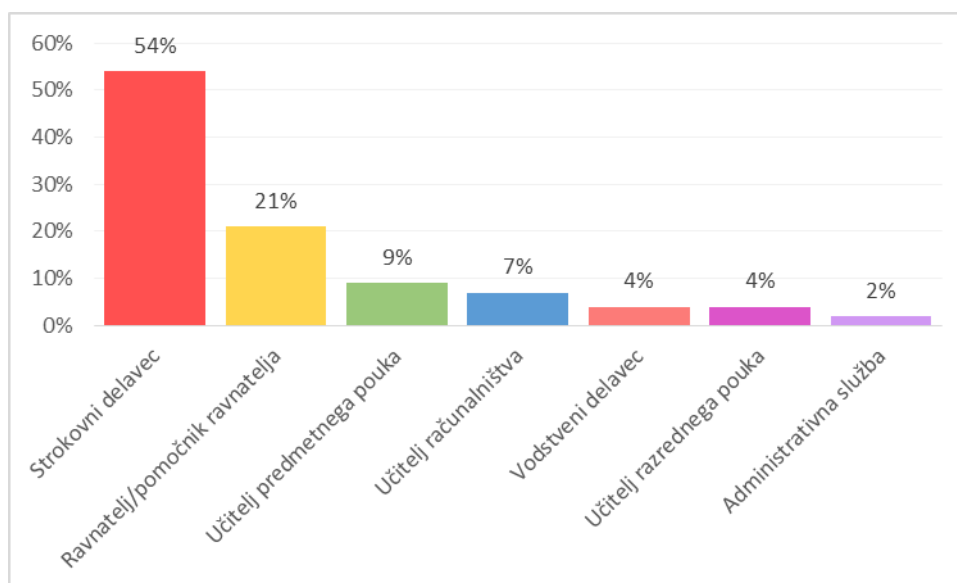
Za sodelovanje v anketi smo prosili strokovne delavce in učitelje, ki so s šolsko politiko seznanjeni. Anketo so tako izpolnjevali predvsem strokovni delavci (54 %), kot so pedagogi, socialni delavci in podobno. Med respondenti je bilo tudi 21 % ravnateljev, 9 % učiteljev predmetnega pouka in 7 % učiteljev računalništva (Petek in Rom 2016).

Tabela 5.3: Status respondenta glede na funkcijo, ki jo opravlja na šoli, v frekvencah in odstotkih

Struktura anketirancev	Frekvenca	Odstotek
Strokovni delavec	30	54 %
Ravnatelj/pomočnik ravnatelja	12	21 %
Učitelj predmetnega pouka	5	9 %
Učitelj računalništva	4	7 %
Vodstveni delavec	2	4 %
Učitelj razrednega pouka	2	4 %
Administrativna služba	1	2 %
Skupaj	56	100 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.2: Grafični prikaz statusov respondentov glede na funkcijo, ki jo opravljajo na šoli

Vir: Petek in Rom (2016)

5.2.3 Dokumentacija, ki regulira uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije v okviru šole

Na osnovnih šolah, zajetih v vzorec, je v **manj kot polovici primerov (44 %)** v veljavi **pravilnik o sprejemljivi rabi** informacijsko-komunikacijske **tehnologije**, ki regulira uporabo

interneta, mobilnih naprav, predvajalnikov ipd. Vendar šole področje uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije v šoli običajno vključujejo v **šolske pravilnike** in **hišne rede** (Glej Tabela 5. 5) (Petek in Rom 2016).

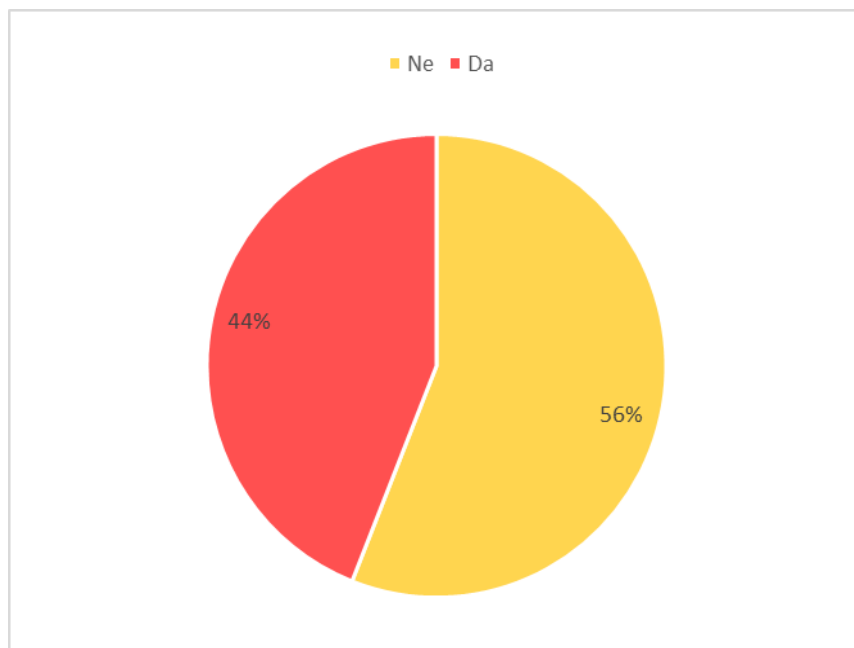
Pravilnik o sprejemljivi rabi informacijsko-komunikacijske tehnologije

Tabela 5.4: Prikaz odgovorov na vprašanje, ali ima šola v veljavi pravilnik o sprejemljivi rabi informacijsko-komunikacijske tehnologije (interneta, mobilnih naprav, predvajalnikov ipd.), v frekvencah in odstotkih

Pravilnik o sprejemljivi rabi informacijsko-komunikacijske tehnologije	Število šol	Odstotek
Ne	30	56 %
Da	24	44 %
Skupaj	54	100 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.3: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, ali ima šola v veljavi pravilnik o sprejemljivi rabi informacijsko-komunikacijske tehnologije (interneta, mobilnih naprav, predvajalnikov ipd.)

Vir: Petek in Rom (2016)

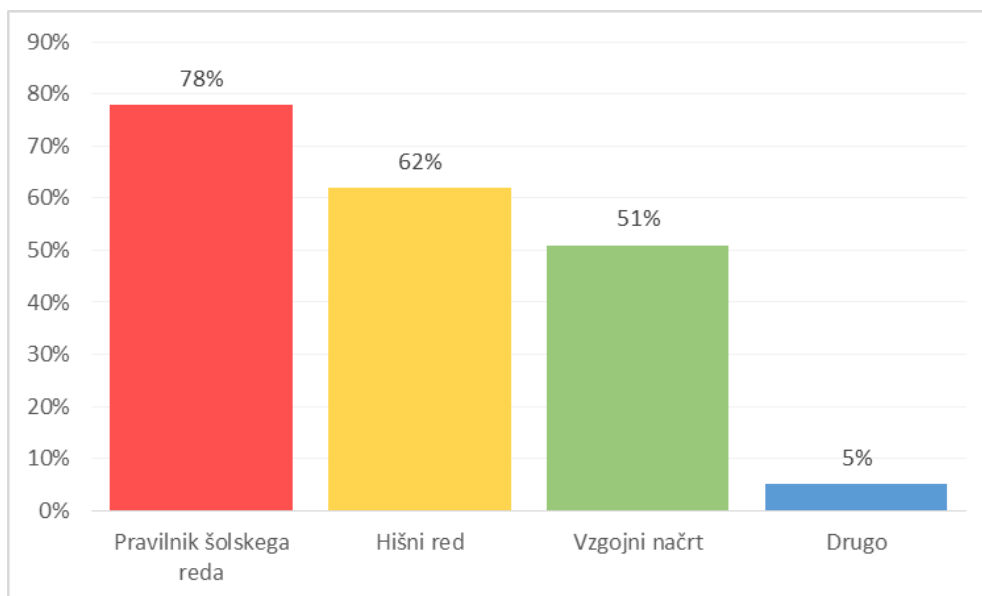
Osnovne šole, zajete v vzorec, imajo v **manj kot polovici primerov (44 %) v veljavi pravilnik o sprejemljivi rabi informacijsko-komunikacijske tehnologije**, ki regulira uporabo interneta, mobilnih naprav, predvajalnikov ipd. Vendar šole področje uporabe tehnologije v šoli običajno vključujejo v **šolske pravilnike** in **hišne rede** (glej Tabela 5.5) (Petek in Rom 2016).

Tabela 5.5: Grafični prikaz odgovorov glede vrste dokumenta, ki ureja področje uporabe informacijsko-komunikacijskih tehnologij v šoli, v frekvencah in odstotkih

Vrsta dokumenta, ki ureja področje uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije v šoli	Število šol	Odstotek
Pravilnik šolskega reda	43	78 %
Hišni red	34	62 %
Vzgojni načrt	28	51 %
Drugo	3	5 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.4: Grafični prikaz odgovorov glede vrste dokumenta, ki ureja področje uporabe informacijsko-komunikacijskih tehnologij v šoli

Vir: Petek in Rom (2016)

Področja, ki jih obravnava šolska dokumentacija

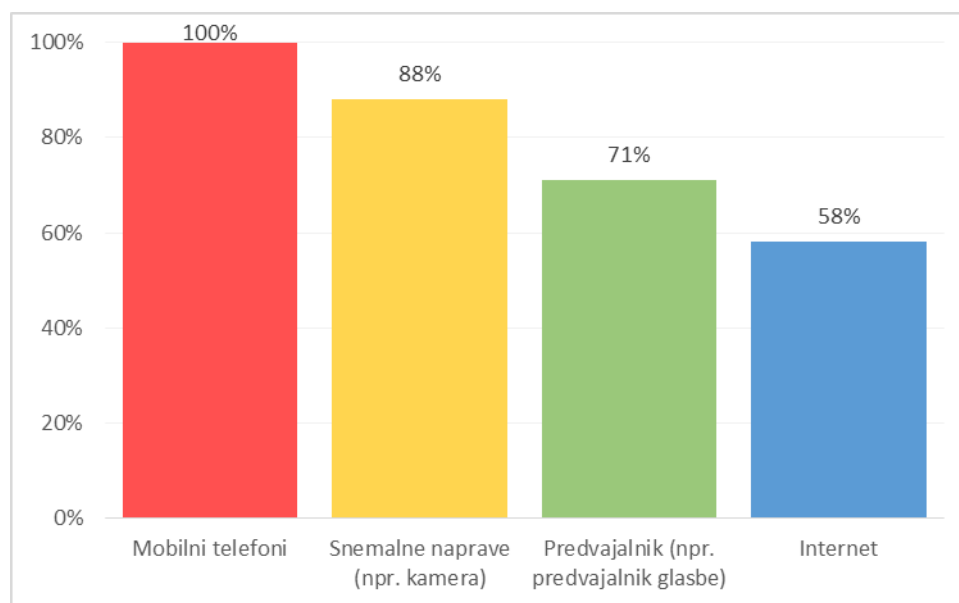
Kot lahko opazimo na Sliki 5.5, med šolami, ki imajo v veljavi pravilnik o sprejemljivi rabi informacijsko-komunikacijske tehnologije, slednji v vseh primerih (24) **obravnavajo mobilne telefone**, v **88 % snemalne naprave** (npr. kamero), v **71 % predvajalnike**, v najmanjši meri (58 %) pa je obravnavana uporaba interneta (Petek in Rom 2016).

Tabela 5.6: Odgovori šol glede vrste naprave/informacijsko-komunikacijske tehnologije, ki jo pravilnik regulira, v frekvencah in odstotkih

Vrsta naprave/informacijsko-komunikacijske tehnologije, ki jo pravilnik regulira	Število šol	Odstotek
Mobilni telefoni	24	100 %
Snemalne naprave (npr. kamera)	21	88 %
Predvajalnik (npr. predvajalnik glasbe)	17	71 %
Internet	14	58 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.5: Grafični prikaz odgovorov glede vrste naprave/informacijsko-komunikacijske tehnologije, ki jo pravilnik regulira

Vir: Petek in Rom (2016)

V nadaljevanju obravnavamo vse šole, ne glede na to, ali imajo v veljavi pravilnik sprejemljive uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije v šoli in ali vključujejo regulacijo uporabe v katerega izmed obstoječih dokumentov šolskega reda (Petek in Rom 2016).

5.2.4 Regulacija uporabe mobilnih naprav

Prepovedi, ki veljajo za uporabo mobilnih naprav v šolah

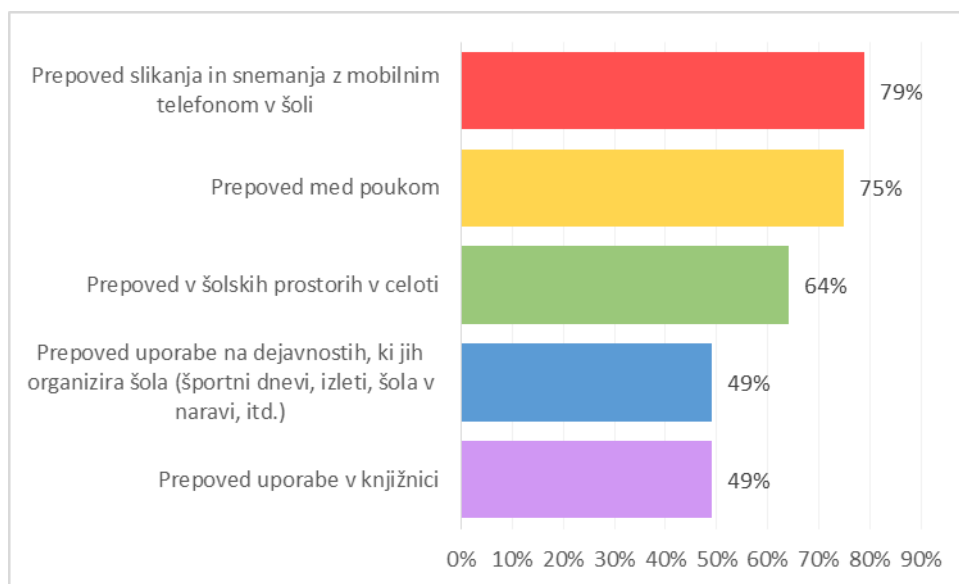
Uporaba mobilnih naprav se v okviru regulacije pojavlja v kontekstu prepovedi in dovoljene uporabe. Zelo pogosto gre za **prepoved uporabe mobilnih telefonov med poukom**, kar omenja 75 % šol, **64 % šol prepoveduje uporabo mobilnih telefonov v šolskih prostorih v celoti**. Najpogostejše, pri 79 % šol, je v pravilnikih omenjena **prepoved slikanja in snemanja z mobilnim telefonom v šoli**. Polovica obravnavanih šol (49 %) prepoveduje tudi uporabo mobilnih telefonov v knjižnici in na dejavnostih, ki jih šola organizira izven šolskih prostorov (npr. športni dnevi, izleti, šola v naravi itd.) (Petek in Rom 2016).

Tabela 5.7: Prikaz odgovorov glede regulacije uporabe mobilnikov z vidika prepovedi v frekvencah in odstotkih

Prepovedi	Število šol	Odstotek
Prepoved slikanja in snemanja z mobilnim telefonom v šoli	42	79 %
Prepoved med poukom	40	75 %
Prepoved v šolskih prostorih v celoti	34	64 %
Prepoved uporabe v knjižnici	26	49 %
Prepoved uporabe na dejavnostih, ki jih organizira šola (športni dnevi, izleti, šola v naravi, itd.)	26	49 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.6: Grafični prikaz regulacije uporabe mobilnikov z vidika prepovedi

Vir: Petek in Rom (2016)

Dovoljena uporaba mobilnih naprav v šolah

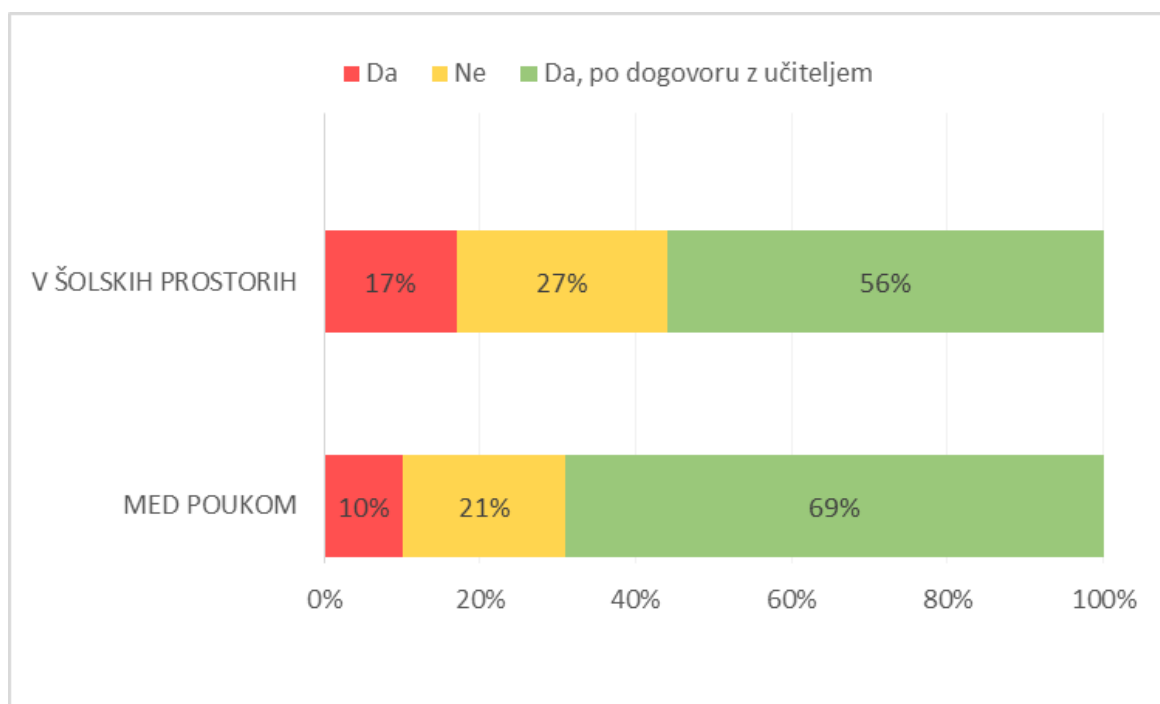
Če pogledamo še vidik uporabe mobilnih telefonov, lahko ugotovimo, da **69 % šol dovoljuje uporabo mobilnih telefonov med poukom po dogovoru z učiteljem, 21 % pa uporabe mobilnih naprav med poukom ne dovoljuje**. Podobno velja za dovoljeno uporabo mobilnih naprav v šolskih prostorih, kjer **17 % šol dovoljuje uporabo mobilnih telefonov v šolskih prostorih, 56 % dovoljuje po dogovoru z učiteljem in 27 % šol uporabe mobilnih naprav v šolskih prostorih ne dovoljuje** (Petek in Rom 2016).

Tabela 5.8: Prikaz odgovorov glede dovoljene uporabe mobilnih naprav v frekvencah in odstotkih

	MED POUKOM		V ŠOLSKIH PROSTORIH	
	Število šol	Odstotek	Število šol	Odstotek
Da	5	10 %	9	17 %
Ne	11	21 %	14	27 %
Da, po dogovoru z učiteljem	36	69 %	29	56 %
Skupaj	52	100 %	57	100 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.7: Grafični prikaz odgovorov glede dovoljene uporabe mobilnih telefonov

Vir: Petek in Rom (2016)

5.2.5 Regulacija uporabe interneta

Prepovedi, ki veljajo za uporabo interneta v šolah

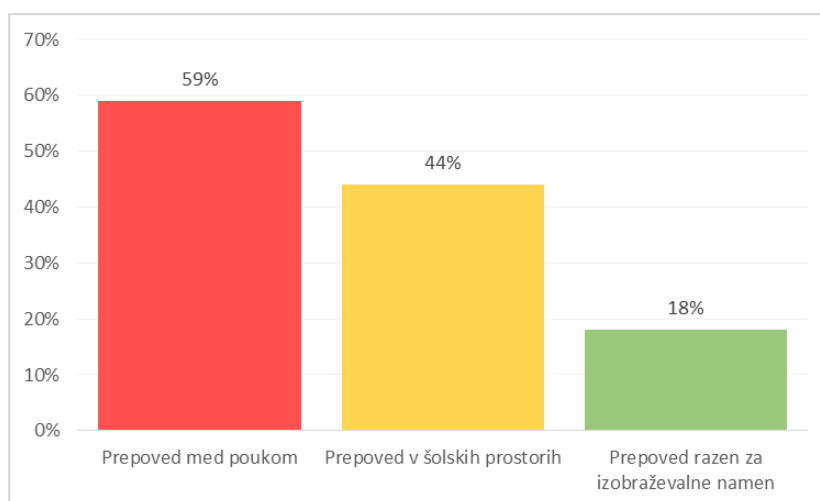
Kot smo ugotovili že v četrtem poglavju, je področje regulacije interneta v šolskih pravilnikih nekoliko slabše zastopano (bistveno večje število šol v pravilnikih omenja prepovedi/dovoljeno rabo mobilnih telefonov kot prepovedi/dovoljeno rabo interneta). Kljub temu nekatere omejitve veljajo tudi za internet. **59 % šol** v pravilnikih omenja **prepoved uporabe interneta med poukom**, **44 % prepoveduje uporabo v šolskih prostorih** in **18 % jih prepoveduje uporabo interneta v primeru, da ne gre za izobraževalne namene** (Petek in Rom 2016).

Tabela 5.9: Prikaz odgovorov na vprašanje, na kakšen način je na šoli regulirana uporaba interneta z vidika prepovedi, v frekvencah in odstotkih

Prepovedi	Število šol	Odstotek
Prepoved med poukom	20	59 %
Prepoved v šolskih prostorih	15	44 %
Prepoved za vse, razen za izobraževalne namene	6	18 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.8: Prikaz odgovorov na vprašanje, na kakšen način je na šoli regulirana uporaba interneta z vidika prepovedi

Vir: Petek in Rom (2016)

Dovoljena uporaba interneta v šolah

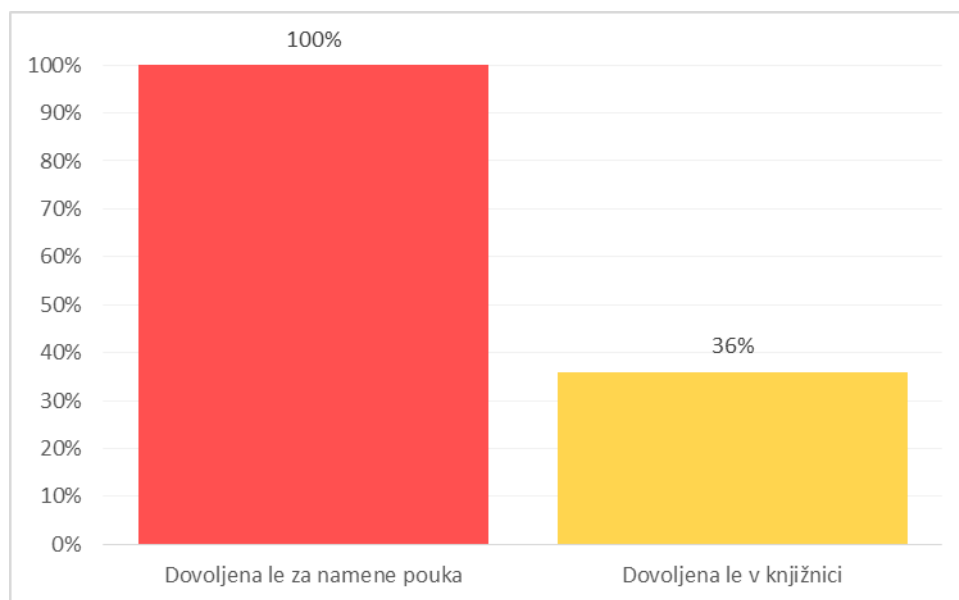
V okviru določil **dovoljene** uporabe interneta v šolah je ta na vseh šolah dovoljena le za namene izobraževanja. 36 % šol dovoljuje uporabo interneta le v knjižnici.

Tabela 5.10: Prikaz odgovorov na vprašanje, na kakšen način je na šoli regulirana uporaba interneta z vidika dovoljene uporabe, v frekvencah in odstotkih

Dovoljena uporaba	Število šol	Odstotek
Dovoljena le za namene pouka	45	100 %
Dovoljena le v knjižnici	16	36 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.9: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, na kakšen način je na šoli regulirana uporaba interneta z vidika dovoljene uporabe

Vir: Petek in Rom (2016)

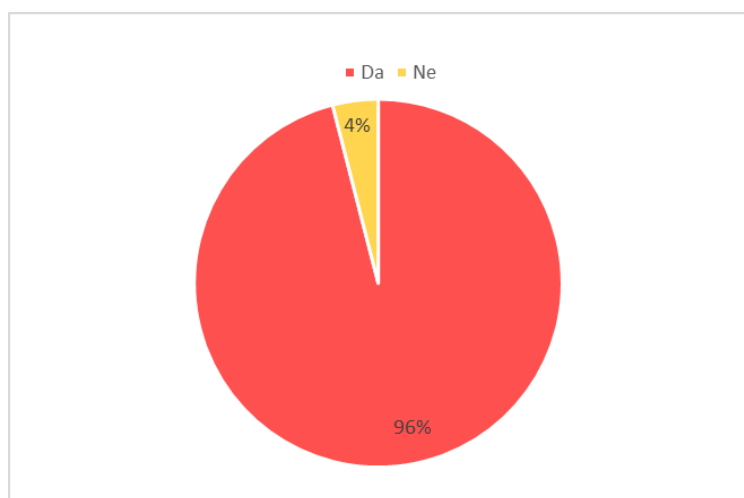
Večina šol (96 %) svojim **zaposlenim** dovoljuje, da uporabljajo svoje naprave, s katerimi se povežejo na šolsko internetno stran. 4 % šol tega zaposlenim v okviru pravilnikov ne dovoljujejo (Petek in Rom 2016).

Tabela 5.11: Prikaz odgovorov na vprašanje, ali je zaposlenim dovoljeno, da uporabljajo svoje naprave, s katerimi se povežejo na šolsko internetno povezavo, v frekvencah in odstotkih

Odgovori	Število šol	Odstotek
Da	48	96 %
Ne	2	4 %
Skupaj	50	100 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.10: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, ali je zaposlenim dovoljeno, da uporabljajo svoje naprave, s katerimi se povežejo na šolsko internetno povezavo

Vir: Petek in Rom (2016)

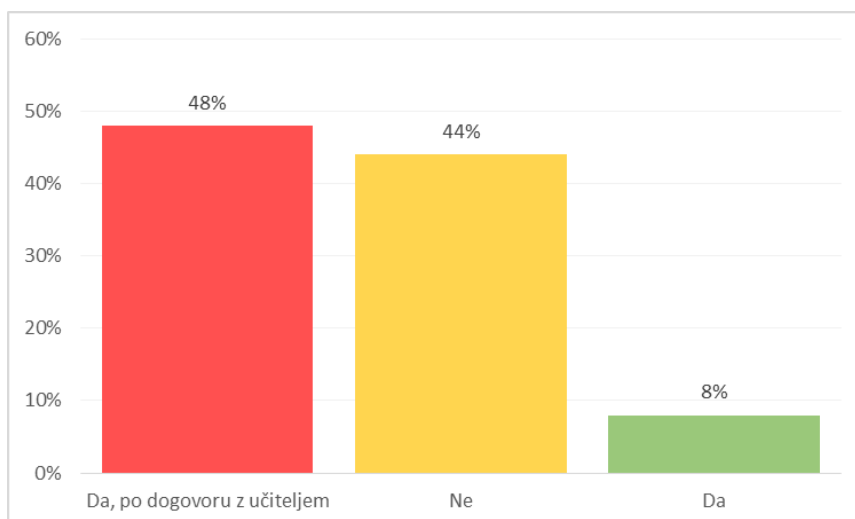
Pri učencih in dovoljeni uporabi naprav za povezavo na internet je nekoliko drugačna slika. Slaba polovica šol (44 %) učencem **prepoveduje** uporabo naprav, s katerimi se lahko povežejo na šolsko internetno povezavo. 48 % šol to dovoljuje, a le po dogovoru z učiteljem (Petek in Rom 2016).

Tabela 5.12: Prikaz odgovorov na vprašanje, ali je učencem dovoljeno, da uporabljajo svoje naprave, s katerimi se povežejo na šolsko internetno povezavo, v frekvencah in odstotkih

Odgovor	Število šol	Odstotek
Da, po dogovoru z učiteljem	24	48 %
Ne	22	44 %
Da	4	8 %
Skupaj	50	100 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.11: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, ali je učencem dovoljeno, da uporabljajo svoje naprave, s katerimi se povežejo na šolsko internetno povezavo

Vir: Petek in Rom (2016)

5.2.6 Dostop do interneta

Pri oblikovanju šolske politike sprejemljive rabe interneta v šoli je pomembno tudi to, na kakšen način šole omogočajo dostop do interneta. Velika večina šol omogoča dostop do interneta v **računalniški učilnici** (94 %) ali **šolski knjižnici** (61 %), kjer gre običajno za varno povezavo, zaščiteno z geslom. Nekatere šole omogočajo tudi **uporabo brezžičnega omrežja** (33 %), a se pri tem še niso opredelile, ali gre za zaščiteno povezavo ali lahko učenci neomejeno dostopajo do spleta. Samo ena šola je izpostavila, da omogoča brezžično omrežje, ki je dostopno samo učiteljem.

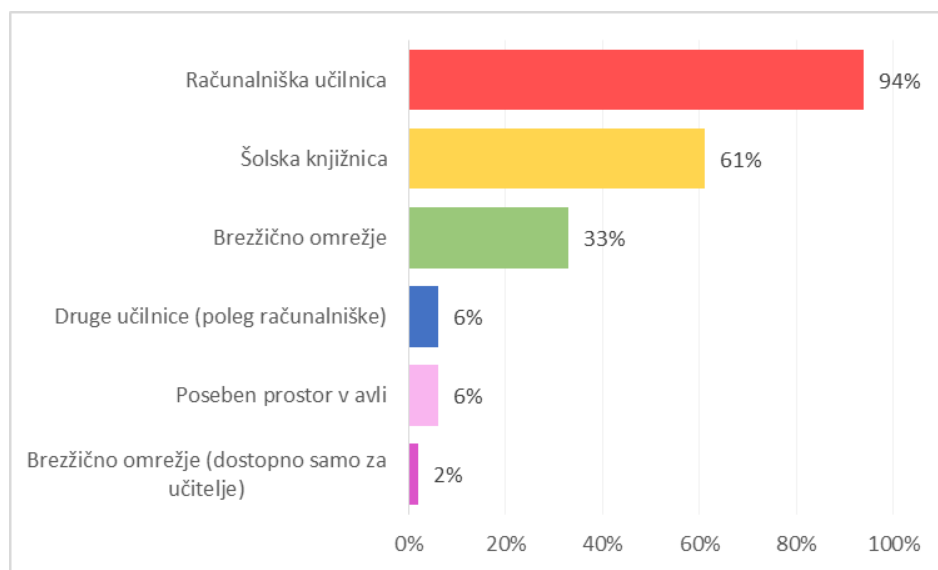
Tri šole, ki so sodelovale v raziskavi, dostop do interneta omogočajo v posebnem prostoru v avli in tri v drugih učilnicah, ki niso računalniške (Petek in Rom 2016).

Tabela 5.13: Prikaz odgovorov glede dostopa do interneta v šoli v frekvencah in odstotkih

Način dostopa do interneta v šoli	Število šol	Odstotek
Računalniška učilnica	48	94 %
Šolska knjižnica	31	61 %
Brezžično omrežje	17	33 %
Poseben prostor v avli	3	6 %
Druge učilnice (poleg računalniške)	3	6 %
Brezžično omrežje (dostopno samo za učitelje)	1	2 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.12: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje glede dostopa do interneta v šoli

Vir: Petek in Rom (2016)

5.2.7 Ukrepi v primeru kršitve pravil

Ukrepi v primeru kršitve pravil uporabe mobilnih naprav

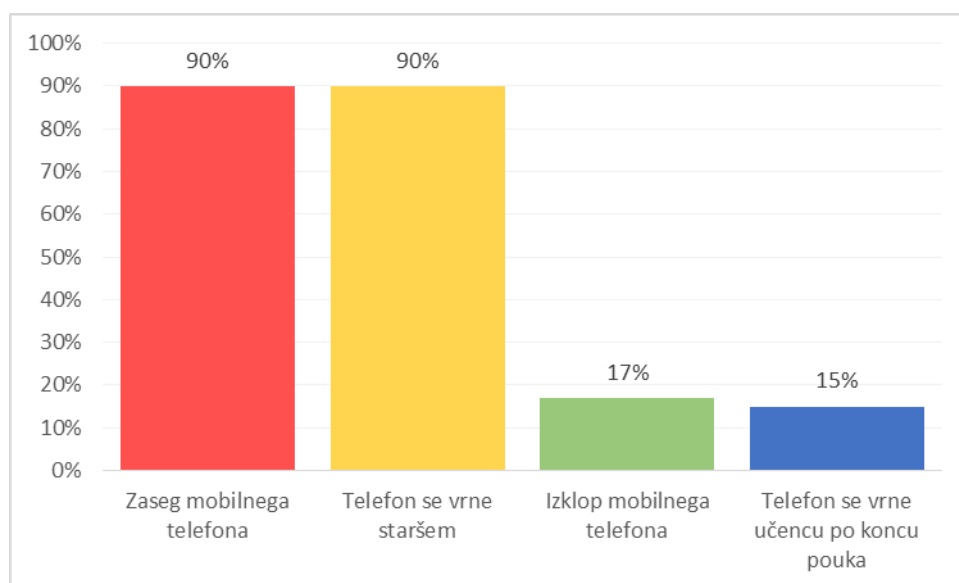
Večina šol (90 %) v primeru kršitve določil o uporabi mobilnih telefonov v šoli **mobilni telefon zaseže** in nato **vrne staršem** (90 %) ali pa ga morajo učenci izklopiti (17 %). V nekaterih primerih šole učencu vrnejo mobilni telefon po koncu pouka (15 %) (Petek in Rom 2016).

Tabela 5.14: Prikaz odgovorov na vprašanje, kakšni so ukrepi v primeru kršitve določil o uporabi mobilnih telefonov v šoli, v frekvencah in odstotkih

Ukrepi	Število šol	Odstotek
Zaseg mobilnega telefona	47	90 %
Telefon se vrne staršem	47	90 %
Izklop mobilnega telefona	9	17 %
Telefon se vrne učencu po koncu pouka	8	15 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.13: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, kakšni so ukrepi v primeru kršitve določil o uporabi mobilnih telefonov v šoli

Vir: Petek in Rom (2016)

Ukrepi v primeru kršitve pravil uporabe interneta

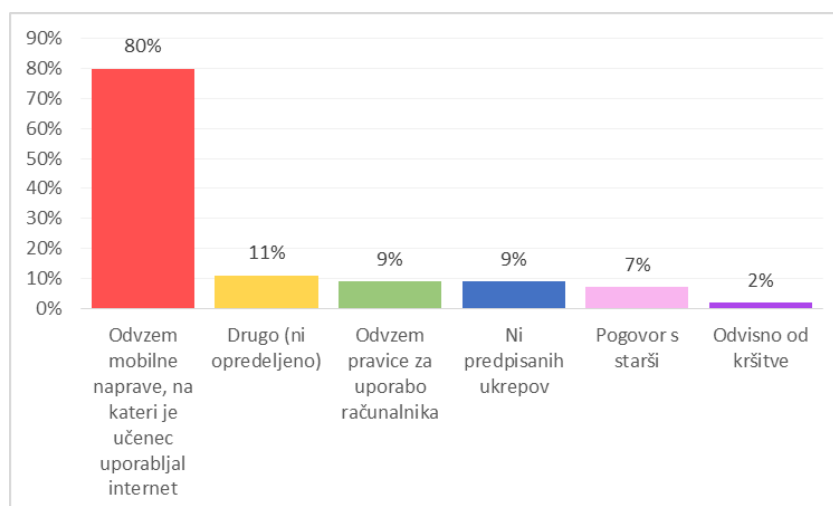
V primeru kršitve zgoraj opredeljenih pravil glede sprejemljive rabe interneta uporabljajo šole različne ukrepe. Večina šol v primeru kršitve določil o uporabi interneta v šoli **učencu odvzame napravo, s pomočjo katere je učenec dostopal do interneta (80 %)**. Relativno visok odstotek šol (11 %) ni opredelil sankcij v primeru kršitve pravil, 9 % šol predpisanih ukrepov v primeru kršitve določil nima. Prav tako 9 % šol kot ukrep v primeru kršitve omenja odvzem pravice do uporabe računalnika, 7 % pa jih ukrepa tako, da opravijo razgovor s starši (Petek in Rom 2016).

Tabela 5.15: Prikaz odgovorov na vprašanje, kakšni so ukrepi v primeru kršitve določil o uporabi interneta v šoli, v frekvencah in odstotkih

Ukrepi	Število šol	Odstotek
Odvzem mobilne naprave, s pomočjo katere je učenec dostopal do interneta	36	80 %
Drugo (ni opredeljeno)	5	11 %
Odvzem pravice za uporabo računalnika	4	9 %
Ni predpisanih ukrepov	4	9 %
Pogovor s starši	3	7 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.14: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, kakšni so ukrepi v primeru kršitve določil o

uporabi interneta v šoli

Vir: Petek in Rom (2016)

5.2.8 Preprečevanje vrstniškega nasilja na spletu

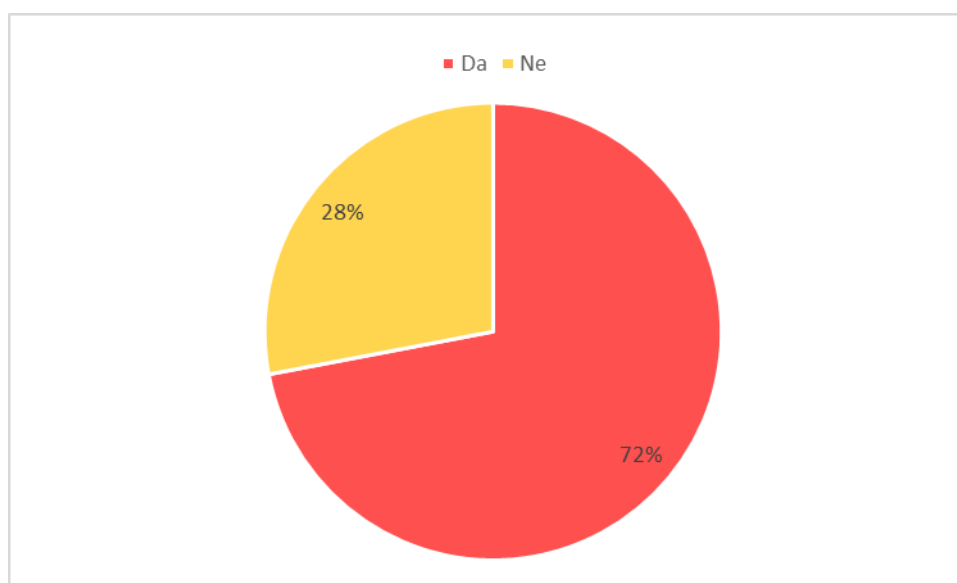
Med sodelujočimi šolami je na 72 % šol (36 šolah) v veljavi **politika preprečevanja vrstniškega nasilja**, ki obravnava tudi **nasilje na spletu**. 28 % šol te politike nima (Petek in Rom 2016).

Tabela 5.16: Prikaz odgovorov na vprašanje, ali je v šoli v veljavi politika preprečevanja vrstniškega nasilja, ki obravnava tudi nasilje na spletu, v frekvencah in odstotkih

Politika preprečevanja vrstniškega (in spletnega) nasilja	Število šol	Odstotek
Da	36	72 %
Ne	14	28 %
Skupaj	50	100 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.15: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, ali je na šoli v veljavi politika preprečevanja vrstniškega nasilja, ki obravnava tudi nasilje na spletu

Vir: Petek in Rom (2016)

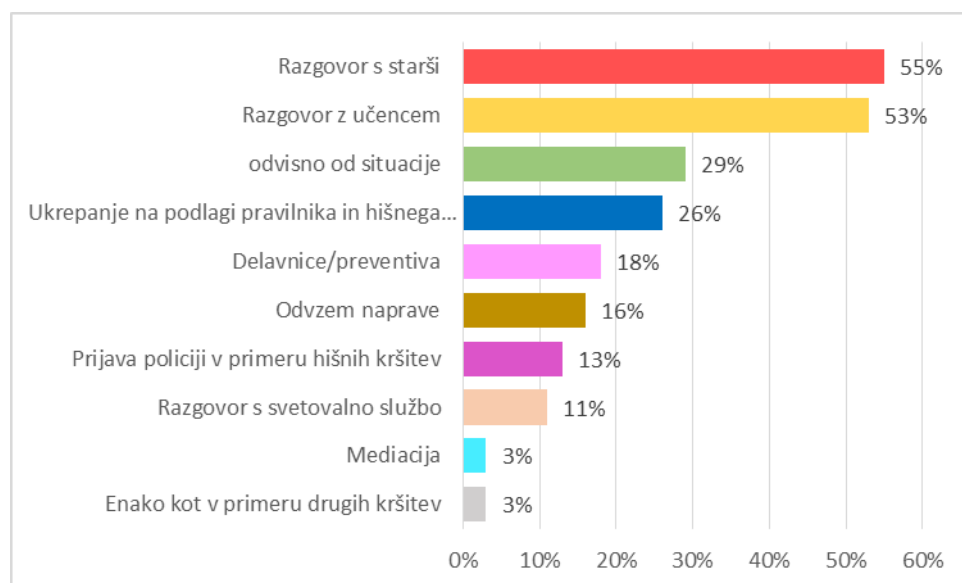
Z incidenti, povezanimi z neprimerno rabo informacijsko-komunikacijske tehnologije v šoli, se šole različno spopadajo. Najpogostejša ukrepa sta **razgovor s starši (55 %)** in **razgovor z učencem (53 %)**. Nekatere šole sicer niso opredelile ukrepov, slaba tretjina (29 %) namreč ukrepa individualno, odvisno od situacije oziroma na podlagi pravilnika in hišnega reda (26 %) (Petek in Rom 2016).

Tabela 5.17: Prikaz odgovorov na vprašanje, kako na šoli obravnavajo incidente, povezane z neprimerno rabo informacijsko-komunikacijske tehnologije v šoli, v frekvencah in odstotkih

Način obravnave incidentov	Število šol	Odstotek
Razgovor s starši	21	55 %
Razgovor z učencem	20	53 %
Odvisno od situacije	11	29 %
Ukrepanje na podlagi pravilnika in hišnega reda	10	26 %
Delavnice/preventiva	7	18 %
Odvzem naprave	6	16 %
Prijava policiji v primeru hišnih kršitev	5	13 %
Razgovor s svetovalno službo	4	11 %
Enako kot v primeru drugih kršitev	1	3 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.16: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, kako šole obravnavajo incidente, povezane z neprimerno rabo informacijsko-komunikacijske tehnologije v šolah

Vir: Petek in Rom (2016)

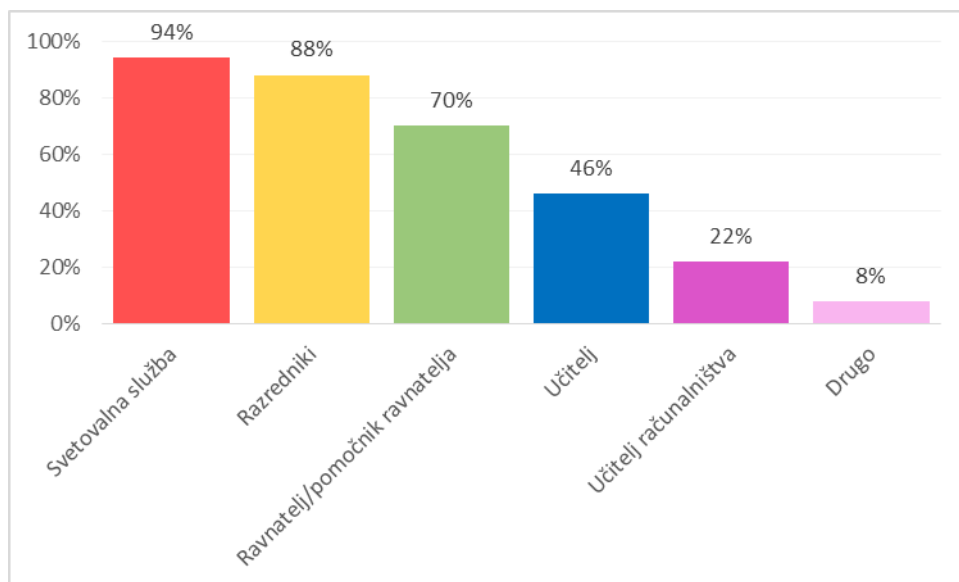
Ko na šoli pride do incidentov, povezanih z neprimerno rabo informacijsko-komunikacijske tehnologije, to običajno obravnava in rešuje **svetovalna služba**, kar velja za 94 % obravnavanih šol. Na 88 % šol se s tem ukvarjajo razredniki, v 70 % ravnateljji, 46 % posamezni učitelji, na nekaterih šolah (22 %) pa se s to specifično problematiko nasilja ukvarjajo učitelji računalništva (Petek in Rom 2016).

Tabela 5.18: Prikaz odgovorov na vprašanje, kdo na šoli se ukvarja z obravnavo incidentov, povezanih z neprimerno rabo informacijsko-komunikacijske tehnologije v šolah, v frekvencah in odstotkih

	Število šol	Odstotek
Svetovalna služba	47	94 %
Razredniki	44	88 %
Ravnatelj/pomočnik ravnatelja	35	70 %
Učitelj	23	46 %
Učitelj računalništva	11	22 %
Drugo	4	8 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.17: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, kdo na šoli se ukvarja z obravnavo incidentov, povezanih z neprimerno rabo informacijsko-komunikacijske tehnologije v šolah

Vir: Petek in Rom (2016)

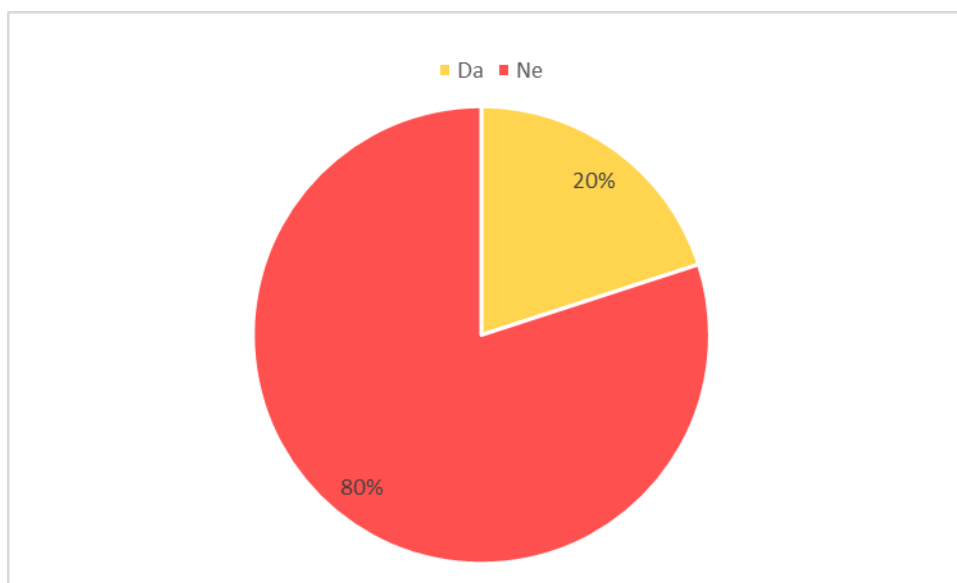
Po mnenju predstavnikov šol, ki so izpolnjevali vprašalnik, **učitelji na njihovih šolah niso usposobljeni, ko gre za vrstniško nasilje** (80 %). Le 20 % jih meni, da učitelji so usposobljeni za ukrepanje v teh primerih. Načini usposabljanja so **izobraževanja in delavnice**, tudi preko skupnega sodelovanja različnih šolskih organov (učiteljev, svetovalne službe, vodstva itd.), ko na take primere naletijo (Petek in Rom 2016).

Tabela 5.19: Prikaz odgovorov na vprašanje, ali so učitelji usposobljeni za ukrepanje, ko gre za spletno vrstniško nasilje, v frekvencah in odstotkih

	Število šol	Odstotek
Da	9	20 %
Ne	37	80 %
Skupaj	46	100 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.18: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, ali so učitelji usposobljeni za ukrepanje, ko gre za spletno vrstniško nasilje

Vir: Petek in Rom (2016)

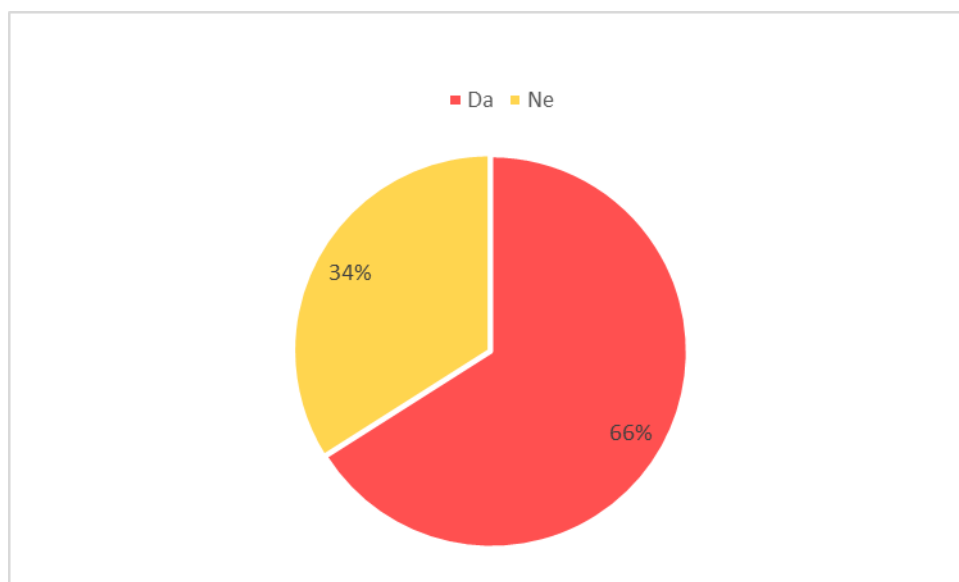
Če pride **do incidentov vrstniškega nasilja na spletu** ali mobilnih telefonih izven šol, v incident pa je vpleten učenec s šole, to **obravnavajo 66 % šol**. 34 % šol takih primerov ne obravnava. Treba bi bilo dalje raziskati, ali na teh šolah do takih primerov ne prihaja ali pa tega ne obravnavajo zaradi narave medija, na katerem do nasilja prihaja (Petek in Rom 2016).

Tabela 5.20: Prikaz odgovorov na vprašanje, ali šola obravnava incidente vrstniškega nasilja na spletu/mobilnikih izven šole, v katere je vpleten njen učenec, v frekvencah in odstotkih

	Število šol	Odstotek
Da	29	66 %
Ne	15	34 %
Skupaj	44	100 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.19: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, ali šola obravnava incidente vrstniškega nasilja na spletu/mobilnikih izven šole, v katere je vpleten njen učenec

Vir: Petek in Rom (2016)

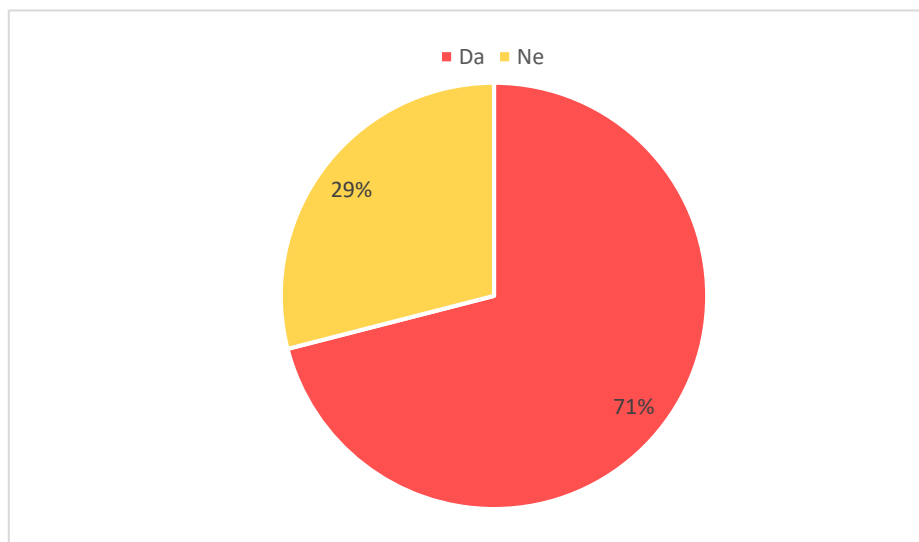
Šolski pravilniki v večini (71 %) **obravnavajo pravila slikanja in objavljanja slik zaposlenih in učencev** šole; v šolskih pravilnikih tega ne obravnava 39 % šol (Petek in Rom 2016).

Tabela 5.21: Prikaz odgovorov na vprašanje, ali šolski pravilniki obravnavajo tudi pravila slikanja in objavljanja slik zaposlenih in učencev šole, v frekvencah in odstotkih

	Število šol	Odstotek
Da	35	71 %
Ne	14	29 %
Skupaj	49	100 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.20: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, ali šolski pravilniki obravnavajo tudi pravila slikanja in objavljanja slik zaposlenih in učencev šole

Vir: Petek in Rom (2016)

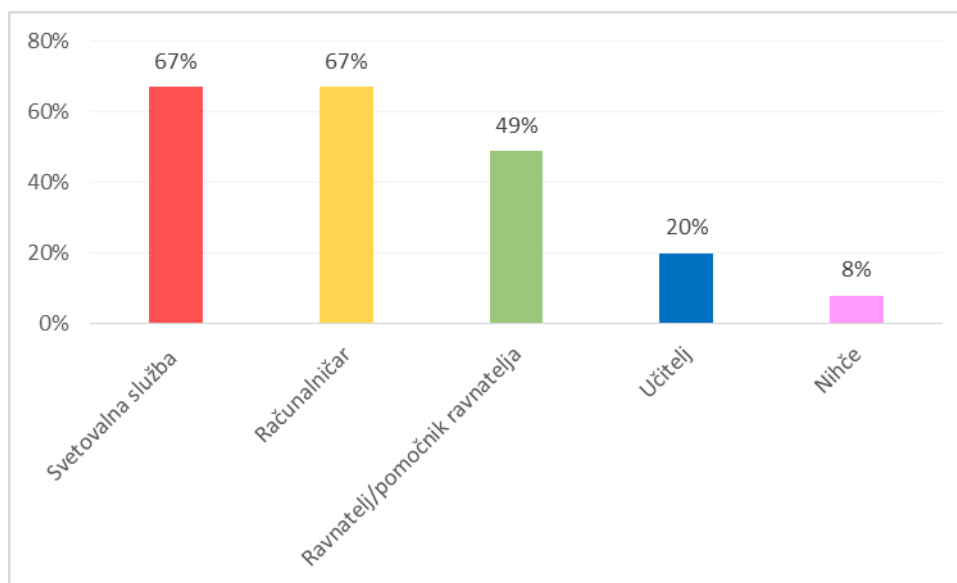
Odgovornost za ozaveščanje o varni rabi interneta je na veliko šolah, ki so sodelovale v raziskavi, na strani **svetovalne službe** (66 %), **računalnikarjev** (67 %) ter **ravnateljev oziroma pomočnikov ravnateljev** (49 %). Na 8 % šol ni določenega kadra, ki bi bil zadolžen za ozaveščanje (Petek in Rom 2016).

Tabela 5.22: Prikaz odgovorov na vprašanje, kdo je na šoli zadolžen za osveščanje o varni in odgovorni rabi interneta, v frekvencah in odstotkih

	Število šol	Odstotek
Svetovalna služba	33	67 %
Računalničar	33	67 %
Ravnatelj/pomočnik ravnatelja	24	49 %
Učitelj	10	20 %
Nihče	4	8 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.21: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, kdo na šoli je zadolžen za osveščanje o varni in odgovorni rabi interneta

Vir: Petek in Rom (2016)

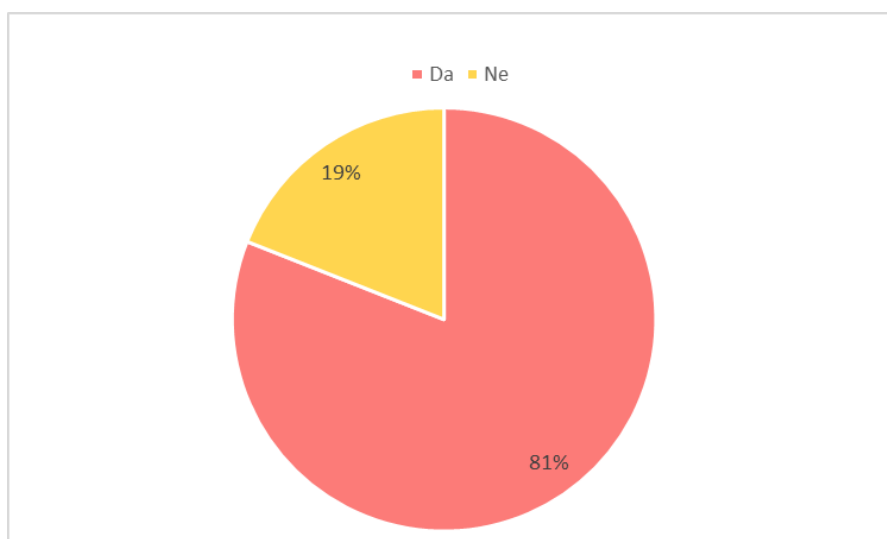
Učitelje smo povprašali tudi, ali so **teme varne rabe interneta vključene v pouk**; z da je odgovorilo 81 % šol. Pri tem so pogosto vključene v okviru **razrednih ur** (53 %), **naravoslovnih ali tehniških predmetov oziroma računalništva** (37 %) ter tudi v okviru raznovrstnih drugih predmetov (26 %) in na dnevih dejavnosti (21 %) (Petek in Rom 2016).

Tabela 5.23: Prikaz odgovorov na vprašanje, ali šole teme varne in odgovorne rabe interneta vključujejo v pouk, v frekvencah in odstotkih

Vključenost tem varne rabe interneta v pouk	Število šol	Odstotek
Da	39	81 %
Ne	9	19 %
Skupaj	48	100 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.22: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, ali šole teme varne in odgovorne rabe interneta vključujejo v pouk

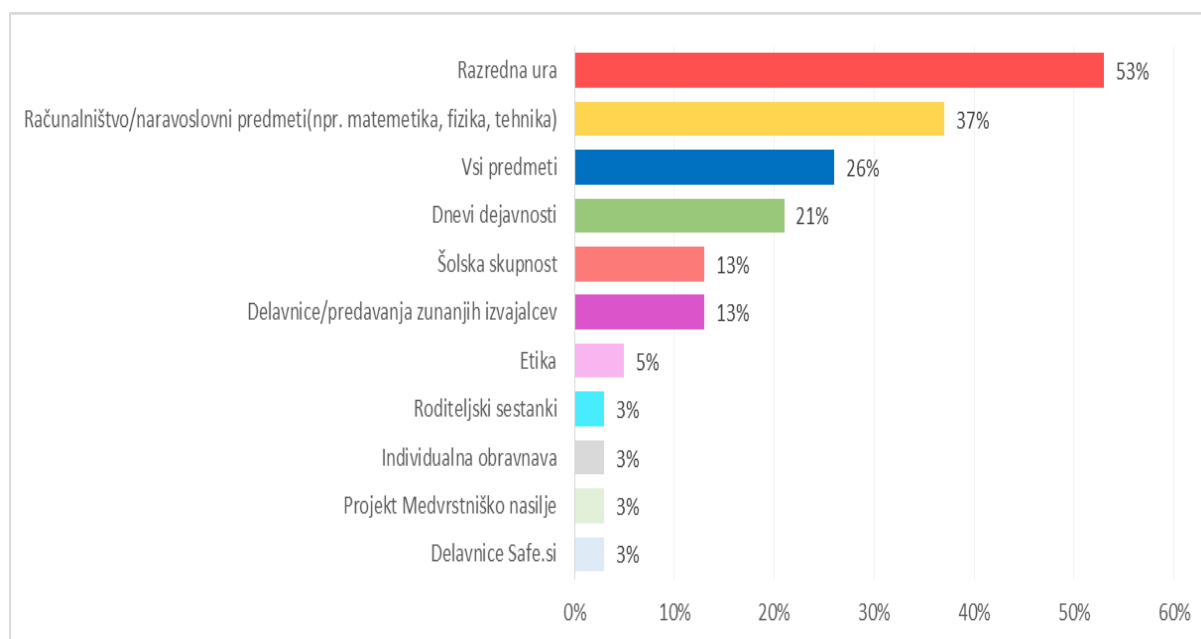
Vir: Petek in Rom (2016)

Tabela 5.24: Prikaz odgovorov na vprašanje, pri katerih predmetih oz. dejavnostih so teme varne in odgovorne rabe interneta vključene v pouk, v frekvencah in odstotkih

	Število šol	Odstotek
Razredna ura	20	53 %
Računalništvo/naravoslovni predmeti (npr. matematika, fizika, tehnika)	14	37 %
Vsi predmeti	10	26 %
Dnevi dejavnosti	8	21 %
Delavnice/predavanja zunanjih izvajalcev	5	13 %
Šolska skupnost	5	13 %
Etika	2	5 %
Delavnice Safe.si	1	3 %
Projekt Medvrstniško nasilje	1	3 %
Individualna obravnava	1	3 %
Roditeljski sestanki	1	3 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.23: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, pri katerih predmetih oz. dejavnostih so teme varne in odgovorne rabe interneta vključene v pouk

Vir: Petek in Rom (2016)

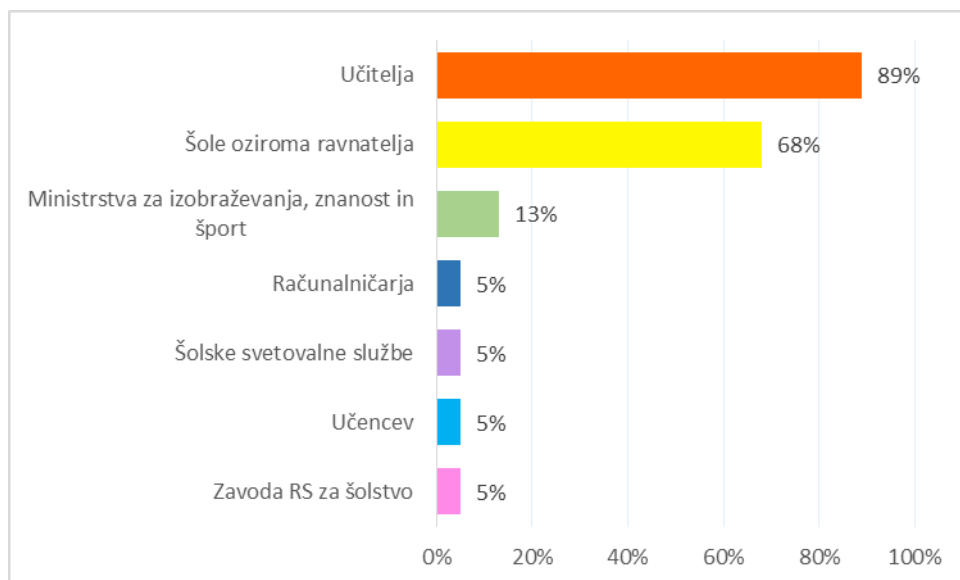
Raziskava je pokazala, da je **odločitev za vključevanje tem varne rabe interneta** v pouk določena s strani **učiteljev** (89 %), **šole oziroma ravnatelja** (68 %) in v 13 % primerih s strani **Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport** (Petek in Rom 2016).

Tabela 5.25: Prikaz odgovorov na vprašanje, s čigave strani je določena odločitev za vključevanje teme k pouku, v frekvencah in odstotkih

	Število šol	Odstotek
Učitelja	34	89 %
Šole oziroma ravnatelja	26	68 %
Ministrstva za izobraževanja, znanost in šport	5	13 %
Zavoda RS za šolstvo	2	5 %
Učencev	2	5 %
Šolske svetovalne službe	2	5 %
Računalničarja	2	5 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.24: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, s čigave strani je določena odločitev za vključevanje teme k pouku

Vir: Petek in Rom (2016)

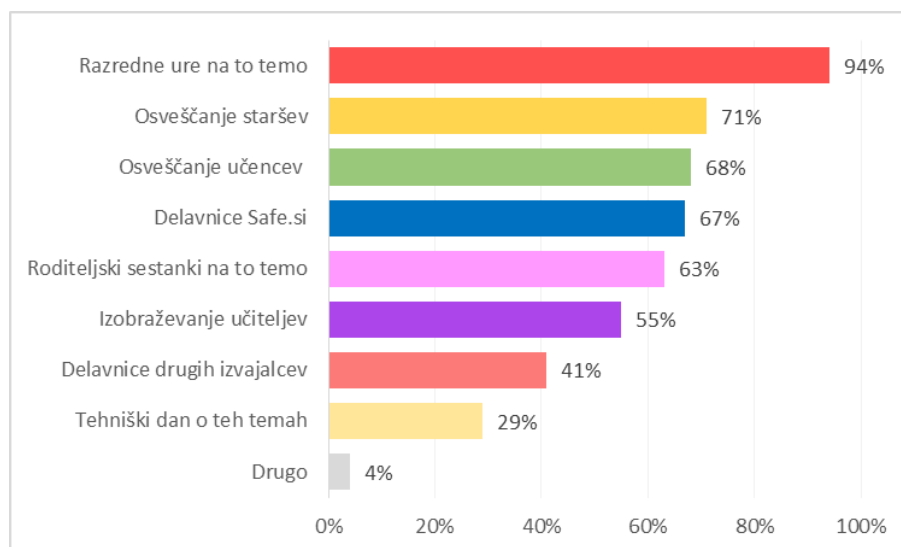
Šole učence najpogosteje ozaveščajo s pomočjo **razrednih ur na temo varne in odgovorne rabe informacijsko-komunikacijske tehnologije (94 %)**, sicer pa se poleg ozaveščanja učencev (86 %) in staršev (71 %) v lastni režiji poslužujejo tudi **delavnic Safe.si (67 %)**, **roditeljskih sestankov (63 %)**, **izobraževanj za učitelje (55 %)** itd. Ugotavljamo, da vse šole izbirajo en ali drug način ozaveščanja učencev, pa tudi staršev in učiteljev.

Tabela 5.26: Prikaz odgovorov na vprašanje, katere druge aktivnosti morebiti šola izvaja na področju varne in odgovorne rabe informacijsko-komunikacijske tehnologije, v frekvencah in odstotkih

	Število šol	Odstotek
Razredne ure na to temo	46	94 %
Osveščanje učencev	42	68 %
Osveščanje staršev	35	71 %
Delavnice Safe.si	33	67 %
Roditeljski sestanki na to temo	31	63 %
Izobraževanje učiteljev	27	55 %
Delavnice drugih izvajalcev	20	41 %
Tehniški dan o teh temah	14	29 %
Drugo	2	4 %

Vir: Petek in Rom (2016)

Slika 5.25: Grafični prikaz odgovorov na vprašanje, katere druge aktivnosti morebiti šola izvaja na področju varne in odgovorne rabe informacijsko-komunikacijske tehnologije

Vir: Petek in Rom (2016)

6 Zaključek

Mobilna informacijsko-komunikacijska tehnologija in splet sta tako za mlade kot tudi malo manj mlade postala pomemben del vsakdana. Velikokrat se pri uporabi obojega precej dobro zavedamo prednosti, ki jih prinašata v naše življenje, le redko pa pomislimo na negativne posledice, ki jih lahko prinese uporaba. Ne le, da se ne zavedamo negativnih vidikov uporabe mobilne tehnologije in spleta, ampak tudi ne znamo pravilno ukrepati v takšni situaciji, ali še bolje, jo celo preprečiti.

Medvrstniško nasilje preko mobilnega telefona in/ali spleta predstavlja enega najbolj razširjenih negativnih vidikov uporabe mobilne informacijsko-komunikacijske tehnologije in spleta med mladimi. To se od tradicionalnega najbolj razlikuje v tem, da se žrtev pred napadalcem ne more skriti, je bolj javno, saj je vidno večjemu številu opazovalcev, napadalec ima manjši nadzor nad samo izvedbo, se hitreje razširi, kot je bilo sprva mišljeno ipd. Medvrstniško nasilje se najpogosteje izvaja kot spletno nadlegovanje (ang. cyberstalking), seksting, zloraba osebnih podatkov, izključitev, očrnitev in »outing«. Kakor sta poudarjala že Hawker in Boulton (2000) v svoji raziskavi, se pri žrtvah naštetega pojavljajo znaki depresije, žrtev se drži v osami, ima nizko samopodobo, nizko družbeno podobo. Zato je pomembno, da se šole zavedajo svoje odgovornosti pri zagotavljanju varnega okolja za svoje učence tako v fizičnem/realnem okolju - »offline« kot virtualnem okolju - »online« Prvi korak pri vzpostavljanju varnega okolja je tako osveščanje zaposlenih v šoli, staršev in učencev o varni rabi mobilnih naprav in spleta. Sledita postavljanje pravil uporabe teh v času pouka in priprava preventivnih strategij posredovanja v primeru incidenta.

Navedene probleme smo obravnavali z empirično raziskavo regulacije pravil uporabe mobilnih telefonov in spleta v osnovnih šolah. Povzamemo lahko naslednje ugotovitve (Petek in Rom 2016):

- Šole področje sprejemljive rabe tehnologije urejajo v pravilniku šolskega reda (78 %), hišnem redu šole (62 %) in vzgojnem načrtu (51 %).
- Področja, ki jih s temi dokumenti regulirajo, so: mobilni telefoni (100 %), snemalne naprave (88 %) in predvajalniki (71 %). Internet spada v področje, ki ga šole še vedno redko omenjajo v svojih pravilnikih (58 %).
- V svojih pravilnikih šole najpogosteje prepovedujejo slikanje in snemanje z mobilno napravo (79 %), uporabo mobilnih naprav med poukom (75 %) in uporabo mobilnih naprav v šolskih prostorih v celoti (64 %).

- Najpogostejše prepovedi, omenjene v dokumentaciji, ki se dotikajo urejanja pravil uporabe interneta v šoli, so naslednje: prepoved uporabe interneta med poukom (59 %) in prepoved uporabe v šolskih prostorih (44 %). Šole dovoljujejo uporabo mobilnih telefonov (69 %) in interneta (100 %) po dogovoru z učitelji za izobraževalne namene.
- Učenci imajo možnost dostopanja do interneta na tri najpogostejše načine: v računalniški učilnici (94 %), šolski knjižnici (61 %) in preko brezžičnega omrežja (33 %). Ko učitelj ugotovi kršitev v primeru rabe mobilne naprave, se v večini primerov odloča za zaseg mobilne naprave in njeno vrnitev kršiteljevim staršem (90 %) ali blažji način ukrepa – izklop mobilnega telefona (17 %).
- V primeru kršitve pravil uporabe interneta se v večini primerov šole odločajo za ukrep odvzema mobilne naprave, s pomočjo katere je učenec dostopal do interneta (80 %), manj pogosto se odločajo za odvzem pravice za uporabo računalnika v šoli (9 %). Opazi se, da imajo šole pomanjkljivo postavljena pravila uporabe interneta v šoli in ukrepov v primeru kršitve pravil. Zato večina naknadno pripravi predlog ukrepa glede na nastalo situacijo kršitve.
- Politiko o medvrstniškem nasilju ima sestavljeno 73 % vprašanih šol, ki se v primeru pojava medvrstniškega nasilja na spletu najpogosteje poslužujejo pogovorov z udeležencevimi starši (55 %), samimi udeleženci nasilja (53 %) oziroma individualnega pogovora (29 %), če je to boljše za nastalo situacijo.

Dodati velja, da so zgornji rezultati pridobljeni na zelo majhnem vzorcu – odgovarjala je namreč le slaba polovica šol, ki je bila povabljena k sodelovanju –, zato jih lahko obravnavamo kot nekoliko optimistične. Lahko sklepamo, da so se na povabilo k sodelovanju v raziskavi odzvale predvsem šole, ki so o raziskovalnem problemu bolj ozaveščene. Prav zaradi tega razloga bi bilo smiselno raziskavo ponoviti na večjem vzorcu in z daljšim časovnim okvirjem zbiranja podatkov. Z namenom spremljanja sprememb na tem področju bi lahko raziskavo izvedli vsakih nekaj let in vanjo vključili tudi srednje šole, pridobljene rezultate pa primerjali s podobnimi raziskavami na mednarodni ravni.

7 Literatura

1. Ali, Azad in Dorothy Gracey. 2013. *Dealing with Student Disruptive Behavior in the Classroom – A Case Example of the Coordination between Faculty and Assistant Dean for Academics*. Issues in Informing Science and Information Technology (10). Dostopno prek: <http://iisit.org/Vol10/IISITv10p001-015Ali0124.pdf> (6. september 2016).
2. Bhat, Christine. 2008. Cyber Bullying: Overview and Strategies for School Counsellors, Guidance Officers, and All School Personnel. *Australian Journal of Guidance and Counselling Aust. j. guid. couns* 18 (1). Dostopno prek: <http://www.recoveryonpurpose.com/upload/Cyberbullying%20Overview%20and%20Strategies%20Australia.pdf> (27. julij 2016).
3. Burns, Shari. M. in Kevin Lohenry. 2010. *Cellular phone use in class: Implications for teaching and learning a pilot study*. College Student Journal 44 (3). Dostopno prek: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/detail/detail?sid=bcbe4356-45ab-4b66-b941-d5c19c5d633c%40sessionmgr4010&vid=1&hid=4208&bdata=Jmxhbm9c2wmc2l0ZT1lZHMtG12ZSZzY29wZT1zaXRl##AN=54016513&db=a9h> (7. september 2016).
4. Campbell, Scott. W. 2006. *Perceptions of mobile phones in college classrooms: Ringing, cheating, and classroom policies*. Communication Education 55 (3). Dostopno prek: <http://dx.doi.org/10.1080/03634520600748573> (9. september 2016).
5. Dugar, Robertina. 2014. *Obravnava varne rabe interneta na slovenskih osnovnih šolah*. Diplomsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
6. Hawker, David. S. J. in Michael J. Boulton. 2000. *Twenty years' research on peer victimization and psychosocial maladjustment: A meta-analytic review of cross-sectional studies*. Journal of Child Psychology and Psychiatry 41 (4). Dostopno prek: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1469-7610.00629/abstract> (12. avgust 2016).
7. Informacijski pooblaščenec. 2009. *Smernice glede varstva pred spletnim nadlegovanjem*. Dostopno prek: https://www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/smernice/Smernice-glede-varstva-pred-spletnim-nadlegovanjem.pdf (27. julij 2016).

8. --- 2016. *Varstvo osebnih podatkov na internetu*. Dostopno prek: <https://www.ip-rs.si/varstvo-osebnih-podatkov/informacijske-tehnologije-in-osebni-podatki/varstvo-osebnih-podatkov-na-internetu/> (27. julij 2016).
9. Jan, Tea. 2013. *Raziskovanje spletnih tveganj med mladimi*. Diplomsko delo. Univerza v Mariboru: Fakulteta za varnostne vede.
10. Livingstone, Sonja, Leslie Haddon, Anke Görzig in Kjartan Ólafsson. 2011. *Risks and safety on the internet: The perspective of European children. Full Findings*. Dostopno prek: [http://www.lse.ac.uk/media%40lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsOnlineIIRports/D4FullFindings.pdf](http://www.lse.ac.uk/media%40lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsOnlineIIRports/D4FullFindings.pdf) (27. julij 2016).
11. Lobe, Bojana in Sandra Muha. 2011: *Internet v vsakdanjem življenju slovenskih otrok in mladostnikov*. Dostopno prek: http://safe.si/sites/safe.si/files/mladinanetu_porocilo.pdf (26. julij 2016).
12. Marees, von Nadoli in Franz Petermann. 2012. *Cyberbullying: An increasing challenge for schools*. *School Psychology International* 33 (5). Dostopno prek: <http://spi.sagepub.com/content/33/5/467.full.pdf+html> (1. avgust 2016).
13. Pečjak, Sonja. 2014. *Medvrstniško nasilje v šoli*. Oddelek za psihologijo. Ljubljana: Znanstvena založba.
14. Petek, Ajda in Lidija Rom. 2016. *Regulacija pravil uporabe mobilnih telefonov in spleta na slovenskih osnovnih šolah. Analiza anketnega vprašalnika*. Dostopno prek: http://safe.si/sites/safe.si/files/porocilo_regulacija_os_analize_final_1.pdf (26. september 2016).
15. SI-CERT. 2013. *Varnostne grožnje. Spam*. Dostopno prek: <https://cert.si/si/varnostne-groznje/spam/> (27. julij 2016).

16. Slonje, Robert, Peter K. Smith in Ann Frisen. 2012. *The nature of cyberbullying, and strategies for prevention*. Computers in Human Behavior 29 (1). Dostopno prek: <https://www.semanticscholar.org/paper/The-nature-of-cyberbullying-and-strategies-for-Slonje-Smith/f75a1b4a87bb9eecaecfcb4acf8b0d60bd2cf334/pdf> (1. avgust 2016).
17. Smith, K. Peter., Jess Mahdavi, Manuel Carvalho, Sonja Fisher, Shanette Russell in Neil Tippet. 2008. *Cyberbullying: its nature and impact in secondary school pupils*. Journal of Child Psychology and Psychiatry 49 (4). Dostopno prek: https://www.researchgate.net/profile/Peter_Smith34/publication/5488419_Cyberbullying_its_nature_and_impact_in_secondary_school_pupils/links/0fcfd51111c53e577c000000.pdf (29. julij 2016).
18. Spletno oko. 2016. *O posnetkih spolnih zlorab otrok. Pravna podlaga*. Dostopno prek: <http://safe.si/spletno-oko/pravna-podlaga> (27. julij 2016).
19. Stopar, Tanja. 2014. *Zavedanje staršev o nevarnosti uporabe internet pri svojih otrocih*. Diplomsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
20. Šterk, Tanja. 2008. *DESKANJE po varnih vodah*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
21. Venema Bačun, Nadja. 2012. *Medvrstniško nasilje preko interneta*. Diplomsko delo. Maribor: Filozofska fakulteta.